368 = 7 217 1927

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Հ. Ս. Խ. Հ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻՆ

ԱՌԸՆԹԵՐ

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ

1|X 1924—1|X 1925 թ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿ. Հ. Ս. Խ. Հ. ՍՈՑ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ

1926

Ղարաքիլիսայի Տպարան

724
368.4
354.37

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Հ. Ս. Խ. Հ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ

1/X 1924—1/X 1925 թ.

Հ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ
Наркомпрос С.С.Р. Армении
Книжная палата

ՀՐԱՏԱՐԱԿ. Հ. Ս. Խ. Հ. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ

ԱՐԽԻՎ

724-Ա9-2

Տպագրական Տրեստի Ղարաքիլիսայի տպարան № 320

Գաւառեղվար № 48 Տիրաժ 1000

ԻՆՉ Է ԱՐՎԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 1924/1925 Թ. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Սոցիալական ապահովագրությունը գոյություն ուներ և ցարական Ռուսաստանում, սակայն նա ընդգրկում էր սոցիալական ապահովագրության մի քանի տեսակը միայն, այն էլ ոչ բոլոր վարձու աշխատավորների նկատմամբ, այլ միայն խոշոր գործարաններում և աղճատված ձևով։

Ցարիզմը տապալելուց հետո, Ռուսաստանի ժամանակավոր կառավարության «Կերենշչինայի» օրոք թեև խոսվեց սոցիալական ապահովագրության մասին, մի քանի դեկրետներ էլ հրատարակվեցին, բայց համարյա թե և ոչ մի էական նշանակություն ունեցող փոփոխություն չկատարվեց և հարցը մնաց իր նախկին դրության մեջ, այլ խոսքերով. «Անունը կար, ամանումը չկար»։

Իսկ դաշնակցական Հայաստանում սոցիալական ապահովագրության անունն էլ չկար. ցարական օրենքները վերացված էին, նորերն էլ չկային։

Հայաստանում սոցիալական ապահովագրությունն սկսվում է միայն 1920 թվի վերջին ամսից, երբ «Ազգային դաշնակցական կառավարությունը» տեղի յե տալիս և Հայաստանում հաստատվում է Բանվորագյուղացիական Խորհրդային իշխանությունը։

Սկզբնական շրջանում, մինչև սոցիալական ապահովագրության մարմինների կազմակերպումը, վարձու բանվորների և ծառայողների սոցիալական ապահովագրությունը տանում էր Սոցիալական Ապահովության Ժողովրդական Կոմիսարիատը ընդհանուր հիմունքներով, իսկ 1922 թ. օգոստոսից, համաձայն հրատարակված նոր դեկրետի, աշխատավորական տարրի սոցիալական ապահովագրության գործը հանվում է Սոց. Ապ. Ժողկոմատի իրավասությունից և կենտրոնացվում է Աշխատանքի Ժողովրդ. Կոմիսարիատին առընթեր—Սոցիալական Ապահովագրության Խորհրդում։ Սոցիալական ապահովագրության խորհուրդը, որ միջվարչական մի կազմակերպություն էր, իր կարճատև գոյությունից հետո նոր ձևակերպումն է ստանում ու վերջ ի վերջո դառնում է Աշխժողկոմատին առընթեր մարմին. «Սոցիալական Ապահովագրության Վարչություն» անվան տակ, որի գլուխն է կանգնած վարչության պետը, որ միաժամանակ և Աշխժողկոմատի կոլեգիայի անդամ է։

Խորհրդային յերկրներում, ինչպես և Խորհրդային Հայաստանում կիրառվող սոցիալական ապահովագրություն և կապիտալիստական յերկրներում ընդունված սոցիալական ապահովագրության միջև եյական խոշոր տարբերություններ կան, վորոնց կթվենք մի քանիսը միայն.—

ա) Կապիտալիստական յերկրներում սոցիալական ապահովագրությունը վորոշ չափով ծանրանում ե բանվորների և ծառայողների բյուջեյի վրա, վորովհետև բանվոր ծառայողներն ել են պարտավոր իրենց աշխատավարձից նույնպես տոկոսներ տալ, մինչդեռ մեզանում բանվոր-ծառայողն իր աշխատավարձից և վոչ մի գրոշ չի տալիս, այլ սոցապահովագրությունն ամբողջովին ծանրանում ե անխտիր կերպով բոլոր այն հիմնարկների և ձեռնարկությունների վրա, վորոնք վարձու աշխատանք են կիրառում: Այս մասին Աշխատանքի Օրենսգրքի 178-հոդվածն ասում ե. «Ապահովագրական վճարումները հատուցանում են այն ձեռնարկությունները, հիմնարկությունները, տնտեսությունները կամ անձինք, վոր վարձու աշխատանքից են օգտվում առանց ապահովագրվողի վրա տուրք դընելու իրավունք ունենալու և առանց նրանց աշխատավարձից կտրելու»: Այս Աշխօրենսգրքի 177-րդ հոդվածում ասվում ե. «Սոցիալական ապահովագրությունն իրագործելու համար սահմանվում են ապահովագրական վճարներ—աշխատավարձի հարաբերական տոկոսների հաշվով: Ապահովագրական վճարների չափը սահմանվում ե Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումներով—ձեռնարկության վնասակարության և վտանգավորության աստիճանի համեմատ»:

Այդ հոդվածի վրա հիմնված Ս. Խ. Հ. Ֆեդերացիայի Ժողկոմխորհի 1922 թ. հունվարի 2-ի և 12-ի վորոշումների համաձայն, վարձու աշխատանք կիրառող անխտիր կերպով խոշոր պետական, հասարակական և մասնավոր հիմնարկությունները, ձեռնարկություններն ու տնտեսությունները ըստ իրենց աշխատանքների բնույթի և աշխատավորների համար ներկայացրած վնասակարության և վտանգավորության աստիճանի—բաժանված են 4 կարգի, վորոնց համար և սահմանված ե Սոց. Ապահովագրության մուծանքների նորմալ կոպարացույց. 1-ին կարգում դասվող հիմնարկ-ձեռնարկությունների համար ըստ այդ կոպարացույցի սահմանված ե 16 տոկոս, 2-րդ կարգում դասվածների՝ 18 տոկոս, 3-րդ կարգում դասվածների համար՝ 20 տոկոս և 4-րդ կարգում դասվածների համար՝ 22 տոկոս:

Սոցապտոկոսները հաշվելիս հիմք ե ընդունվում տվյալ հիմնարկ-ձեռնարկության կողմից վարձու բանվորներին և ծառայողներին տրված աշխատավարձի ընդհանուր գումարը:

Սոցապտոկոսների վերոհիշյալ կոպարացույցը համարվում ե նորմալ և ընդհանուր ե ու պարտադիր բոլորի համար, սակայն ի նկատի առնելով այս կամ այն արդյունաբերության վորևե ճյուղի զարգացման անհրաժեշտությունը և նրա հանրային նշանակությունը, Ս. Խ. Հ. Մ. Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1925 թ. փետրվարի 26-ի վորոշմամբ սահմանված ե և ժամանակավոր արտոնյալ կոպարացույց: Համաձայն այդ կոպարացույցի 10 տոկոս են վճարում (առանձին ցուցակով հրատարակված) պետական, լեռնային, մետաղի և ելեկտրականության արդյունաբերությանց կոմունալ տնտեսությունների, անշահավետ ձեռնարկությունների, շինա-

բարական աշխատանքների և մի քանի այլ հանրոգուտ ձեռնարկությունների համար։

բ) Կապիտալիստական յերկրներում սոցիալական ապահովագրությունը ընդգրկում է ապահովագրության մի քանի տեսակները միայն։ Ներքեվում առաջ ենք բերում մի աղյուսակ, վորից պարզ յերեւում է թե վո՞րտեղ և յե՞րբ է ընդունված սոցապահովագրության այս կամ այն տեսակը։

Սոցիալական ապահովագրության վերաբերյալ հրատարակված որենքների տարեթիվը.—

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	Դժբախտ պատահարների մասին	Հիվանդության դեպքում ապահովագր. դեպք.	Հաշմանդամության մասին	Զառամության մասին	Գործազրկության մասին.
Գերմանիայում . .	1884	1883	1889	1889	1919
Ավստրիայում . .	1887	1888	—	—	1920
Վենգրիայում (Հունգարիա) . .	1907	1891	—	—	1919
Դանիայում . . .	1897	—	1921	1891	—
Նորվեգիայում . .	1894	1909	—	—	—
Ֆինլանդիայում . .	1895	—	—	—	—
Անգլիայում . . .	1897	1911	1911	1908	1911
Ֆրանսիայում . .	1898	—	1910	1910	1919
Իտալիայում . . .	1898	—	1919	1919	1919
Իսպանիայում . .	1900	—	1919	1919	—
Հոլանդիայում . .	1901	1913	—	—	—
Շվեցիայում . .	1901	—	1913	1913	—
Ռուսաստանում . .	1903(18) 21	1912 18/21	1918/ 21	1918/ 21	1917/18/21
Բելգիայում . . .	1903	—	—	—	—
Սերբիայում . . .	1910	1910	—	—	—
Ռումինիայում . .	1912	1912	1912	1912	—
Շվեցարիայում . .	1912	—	—	—	—
Պորտուգալիայում .	1913	—	—	—	—
Հունաստանում . .	1915	—	—	—	—

Առաջ բերված աղյուսակից դժվար չե նկատել, վոր յեվրոպական պետություններից շատերում դեռ մինչև օրս էլ սոցիալական ապահովագրության հիմնական տեսակներից գործազրկության, աշխատանքի անկարության և հաշմանդամության ապահովագրությունը չի կիրառվում, իսկ կիրառվող տեսակների մասին էլ դժվար չե յենթադրել, վոր ընդունված են մեր Կարմիր Հոկտեմբերի ճնշման տակ։

Այսպես՞ թե այնպես, անկասկած ե, վոր կապիտալիստական յերկրներում Սոցիալական ապահովագրության մի քանի տեսակները ընդունված են, բայց՝ թե ինչպես են նրանք իրագործվում, ահա դա չե եյականը։ Դժբախտ պատահարի դեպքում, պետք ե դատարանով ապացուցել, վոր բանվորն ինքը անփույթ կամ մեղավոր չե յեղել, իր կողմից ապառկոսները ժամանակին մուծել ե և այլն։

Հիվանդության դեպքում՝ պետք ե դարձյալ դատարանով ապացուցել, վոր հիվանդացել ե աշխատանքի մեջ և նրա հետևանքով և այլն, իսկ այդ այնքան էլ հեշտ բան չե և կապված ե մեծամեծ ծախքերի (փաստաբանի և այլն) ու ձգձգումների հետ։ Մինչդեռ մեզանում սոցիալական ապահովագրությունը ընդգրկում ե վոչ միայն սոցիալ. ապահովագրության բոլոր հիմնական տեսակներին, այլ և նրա լրացուցիչ տեսակները՝ նեցուկի մահացումը, ապահովագրվածի կամ նրա ընտանիքի անդամի ծննդաբերությունը, յերեխայի համար անհրաժեշտ օժիտը, նրան կերակրելը, ապահովագրվածի ընտանիքի անդամի թաղումը և այլն։ Այս առթիվ Աշխ. Օրենսգրքի 176-րդ հոդվածը ասում ե. «Սոցիալական Ապահովագրությունն» ընդգրկում ե.—ա) Բժշկական օգնություն հասցնելը, բ) Աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում հիվանդության, խեղանդամության, կարանտին, հղիության, ծննդաբերության, ընտանիքի հիվանդ անդամի խնամելը (նպաստներ տալը) գ) Լրացուցիչ նպաստներ տալը (յերեխա կերակրելու, խնամելու, թաղման համար), դ) Գործազրկության դեպքում նպաստներ տալը. յե) Հաշմանդամության դեպքում նպաստ տալը, զ) Վարձով աշխատողների ընտանիքների անդամներին նպաստներ տալը, նրանց կերակրողի մահվան կամ անհայտ բացակայության դեպքում։

գ) Կապիտալիստական յերկրներում ընդունված պոչատ սոցիալ. ապահովագրությունը կիրառվում ե միևնույն պետության վոչ բոլոր վայրերում և տարածվում ե միմիայն ծանր արդյունաբերություններում զբաղված բանվորների մի քանի կատեգորիաների վրա միայն, մինչդեռ մեզանում համաձայն Աշխօրենսգրքի 175-րդ հոդվածի. «Սոցիալական ապահովագրությունը տարածվում ե վարձու աշխատանքով զբաղված բոլոր անձանց վրա, ուր էլ վոր զբաղված լինեն նրանք, պետական, հասարակական, կոոպերատիվ, կոնցեսսիոն, վարձակալական, խառն կամ մասնավոր ձեռնարկություններում, հիմնարկություններում կամ տնտեսություններում, թե մասնավոր անձանց մոտ, անկախ նրանց կատարած գործի բնույթից ու տևողությունից և նրանց վարձատրելու յեղանակից»։

Այսպիսով մեզանում ապահովագրված են, թե ծանր և թե թեթև արդյունաբերություններում վարձու աշխատանքով զբաղվածները, թե բանվորները և թե ծառայողները, թե պետական ու հասարակական հիմնարկձեռնարկություններում զբաղվածները և թե մասնավոր անձանց մոտ վարձվածները:

գ) Կապիտալիստական յերկրներից շատերում (օրինակ՝ Գերմանիայում) սոցիալական ապահովագրության գործը կենտրոնացած է իրենց իսկ կապիտալիստների ձեռքում, նախագահությամբ վոստիկանապետի, մինչդեռ մեզանում այդ գործը կենտրոնացած է բանվորական միջմիութենական կոնֆերենցիայում՝ ընտրված բանվորներից կազմված կոմիտեների ձեռքում, վորոնք և աշխատում են Արհմիությունների և Աշխժողկոմատի հսկողության ներքո: Սոցիալական ապահովագրության այսպիսի դրությունն ինքնին գալիս է միանգամայն պաշտպանելու ապահովագրվածների շահը և իրավունքը, ուրեմն և պարզ է, վոր վոչ մի դատարանի կարիք զգացվել կամ ձգձգումներ տեղի ունենալ չեն կարող: Այս առթիվ Աշխ. Օրենսգրքում ասված է. (հոդված 191-րդ) «Յեթե ձեռնարկությունները, հիմնարկությունները, տնտեսությունները և առանձին անձինք չհատուցանեն իրենցից պահանջվող ապահովագրական վճարները (հոդ. 178).—Այդ բնավ չպիտի զրկե նրանց մոտ վարձով աշխատողներին այն Օրենսգրքի 176 և հաջորդ հոդվածներով նախատեսնված բոլոր նպաստներն ստանալու իրավունքից: Ապա 192-րդ հոդվածում ասվում է. Սույն օրենսգրքով, ինչպես նաև այլ օրենքներով սահմանված սոցիալական ապահովագրության կանոնների խախտողները յենթարկվում են քրեական պատասխանատվության Քր. Օրենսգրքի համապատասխան հոդվածների համաձայն:

Այժմ տեսնենք թե, ինչ է կատարված սոցիալական ապահովագրության բնագավառում—Խորհրդային Հայաստանում 1924/25 բյուջետային տարում այսինքն՝ 1924 թ. հոկտեմբերի 1-ից մինչև 1925 թ. հոկտեմբերի 1-ը:

ՍՈՑԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Ա) ՍՈՑԱՊՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Խորհրդային Հայաստանի Սոցիալական Ապահովագրության կենտրոնական մարմինն է Սոցիալական Ապահովագրության Վարչությունը, վոր հիմնված է Աշխժողկոմատին առընթեր և վորի գլուխն է կանգնած Արհեստակցական միությունների Խորհրդի և Աշխժողկոմատի փոխադարձ համաձայնությամբ ընտրված պետը, վոր միաժամանակ և Աշխժողկոմատի կոլեգիայի անդամ է:

Սոցիալական Ապահովագրության Վարչությունը բաղկացած է կազմակերպչական և ֆինանսական բաժիններից, նպաստների և կենսաթոշակների ու վիճակագրական յենթաբաժիններից:

Սոցիալական Ապահովագրության Վարչությունը կենտրոնական այն միակ մարմինն է, վոր կազմակերպում և ղեկավարում է սոցիալական ապահովագրության ամբողջ գործը Հայաստանում: Հսկում է Սոցապահո-

վագրական տեղական մարմինների (գանձարկղների, կայանների) գործունեության վրա, ստուգում է նրանց դրամական հաշիվները և գործառնության ճշտությունը, գործնական ցուցումներ և հրահանգներ է տալիս, գործունեության նոր ուղիներ է նշում և վարում տնտեսական քաղաքականությունը, հանդիսանալով միակ պատասխանատուն հանրապետության առջև։

Հանրապետության օբյեկտիվ պայմանների հետևանքով կազմակերպչական աշխատանքների հետ միասին, Սոցապվարչությունը ստիպված է գանձարկղների գործը թեթևացնելու նպատակով գանձել նաև ապահովագրական վճարներն այն հիմնարկ-ձեռնարկություններից, վորոնք գտնվում են կենտրոնում—Յերևանում, սակայն գործում են հանրապետական մասշտաբով, այսինքն՝ իրենց ճյուղերն ու բաժանմունքները ունեն գավառներում և ապա գանձած այդ ապվճարները մասնադրում է գավառական գանձարկղներին ըստ պատկանելույն։

Սոցապվարչությունում են կենտրոնացած նաև աշխատանքի անկարներին, աշխատանքի խեղանդամներին, մահացած նեցուկների ընտանիքներին, ինչպես և վաստակավոր ուսուցիչներին կենսաթոշակներ և նպաստներ նշանակելու գործի հետ կապված հարցերը։ Այս աշխատանքը տարվում է կազմակերպված հատուկ հանձնաժողովների միջոցով։

Սոցապվարչությունն իր գործունեությունը տարել է համեմատ բարձրագույն մարմինների վորոշումների, հրահանգների և կարգադրությունների ու Արհմիությունների Համահայաստանյան համագումարների դիրեկտիվներով։

Բ) ԳԱՎԱՌԱԿԱՆ ՍՈՑԱՊ. ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐ ՅԵՎ ԿԱՅԱՆՆԵՐ

Սոցիալական ապահովագրությունը գավառներում իրագործում է գավառական սոցապգանձարկղը կամ սոցապկայանը։ Այս յերկու մարմինների գործունեության և իրավասության մեջ եյական տարբերություններ չկան, տարբերությունը կրում է սոսկ կազմակերպչական բնույթ։ Սոցապգանձարկղի հաստիքը մեծ է և գործավարության ձևը բարդ, իսկ սոցապկայանի հաստիքը փոքր է և գործավարությունն ավելի պարզ։ Այս տարբերությունը բղխում է գործունեության շրջանակից։ Ապգանձարկղները սպասարկում են մեծ թվով ապահովագրվածների, իսկ ապկայանների սպասարկած ապահովագրվածների թիվը ավելի փոքր է և շատ քիչ դեպքերում է հասնում 500-ի կամ 1000-ի։

Թե սոցապգանձարկղների և թե սոցապկայանների գործունեությունը ղեկավարում է տվյալ վայրի Միջմիութենական կոնֆերանսում բանվորներից և ծառայողներից ընտրված կոմիտեն, վորի անդամ—նախագահը և հանդիսանում է գանձարկղի նախագահ։

Կոմիտեն ինչպես և Վերստուգիչ հանձնաժողովը ընտրվում են տարին մեկ անգամ, Կոմիտեյի գործունեյության տարեկան հաշվետվությունը և Վերստուգիչ հանձնաժողովի յեզրակացությունը լսվում ե տվյալ վայրի Միջմիութենական կոնֆերանսում կոմիտեյի վերընտրության նախորյակին։

ՍՈՑԱՊ. ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԻ ՑԱՆՑԸ

Առ 1-ն հոկտեմբերի 1925 թ. Հ. Ս. Խ. Հ. սահմաններում սոցիալական ապահովագրությունը իրագործող մարմինների ցանցը բաղկացած ե յեղել 8 սոցապգանձարկղներից իրենց 4 բաշխիչ կայաններով և 2 սոցապկայաններից։

Սոցապահովագրական հիշյալ մարմիններից գանձարկղները հիմնված են յեղել.

1) Յերևանում յերկու բաշխիչ կայաններով, վորոնցից մեկը Սարդարաբադում, իսկ մյուսը Ղամարլվում։

2) Վաղարշապատում.

3) Լենինականում (նախկին Ալեքսանդրապոլում).

4) Ղարաքիլիսայում 2 բաշխիչ կայաններով, մեկը Ստեփանավանում (Ջալալօղլի) և մյուսը Ալլահվերդում (Մանեսի շրջան).

5) Դիլիջանում.

6) Նոր-Բայազետում.

7) Գորիսում.

8) Ղափանում, Ղաթարի պղնձահանքերի շրջանում։

ՍՈՑԱՊԿԱՅԱՆՆԵՐ ՅԵՂԵԼ ԵՆ

1) Քեշիշքենդում—Դարալագյազի գավառ.

2) Մեղրիում.

Սոցիալական ապահովագրության վերոհիշյալ մարմիններից զատ գոյություն ունի և սոցիալական ապահովագրության յերկաթգծի գանձարկղ, վորն իրագործում ե սոցիալական ապահովագրությունը բացառապես յերկաթուղային բանվոր-ծառայողների միջավայրում։ Այսպիսով սոցապահովագրական զանազան մարմինների ցանցը Հայաստանի Հանրապետության սահմաններում ընդգրկել ե քիչ թե շատ բանվորաշատ 14 վայրեր, վոր ընդարձակ ե և միանգամայն բավարար ե սոցապահովագրությունը Հայաստանում, նրա արդի պայմաններում, իրագործելու համար։

Հայաստանի սոցիալական ապահովագրության մարմինների սխեման համաձայն վերոդրյալի ներկայացնում ե հետևյալ պատկերը.

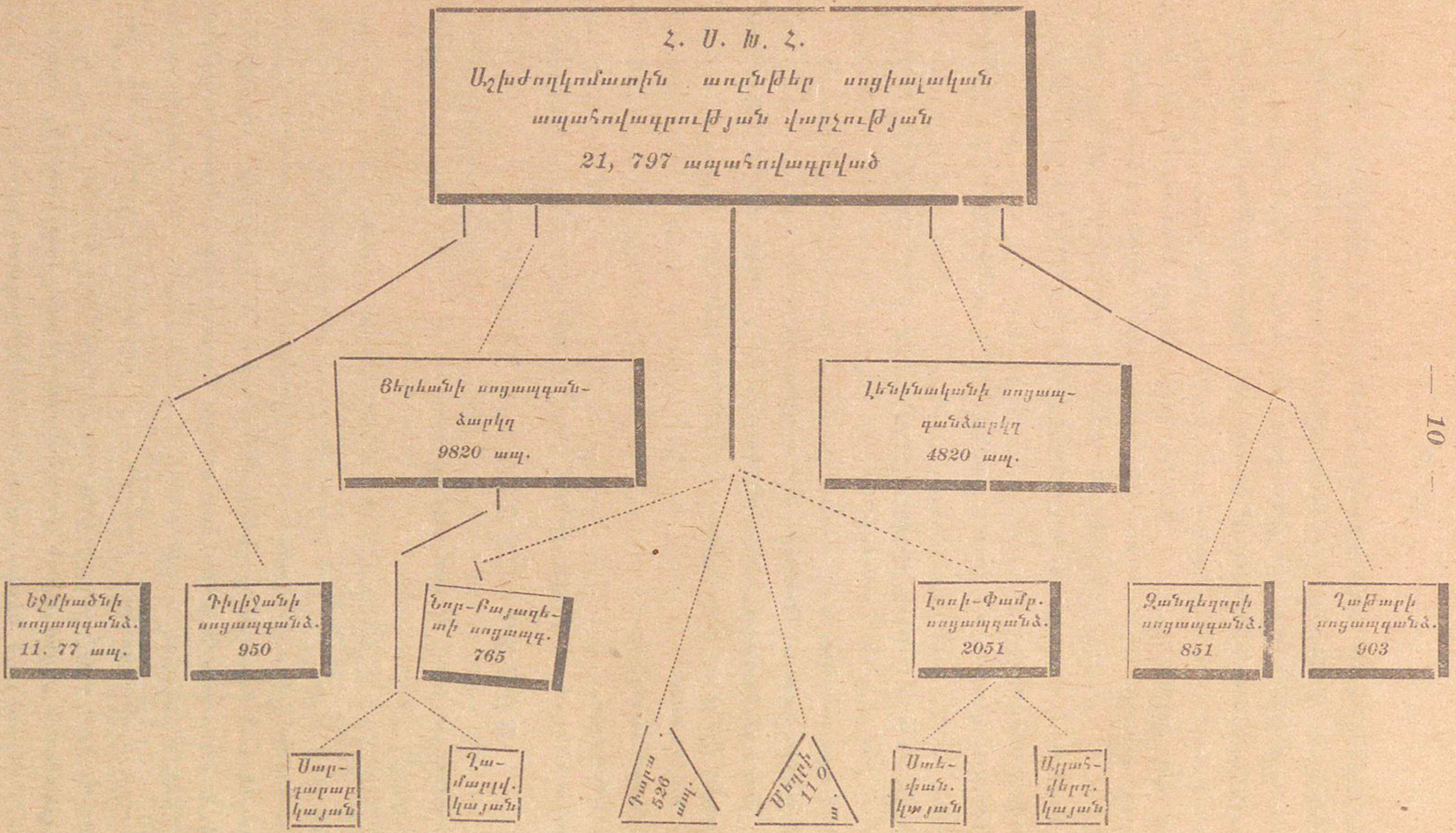

Սոցապահովագրական մարմինների ապարատների հաստիքը կազմելիս հիմք է ընդունվում ապահովագրվածների թիվը, յուրաքանչյուր 500 ապահովագրվածի համար հաստիքով ընդունվում է մեկ աշխատակից: Այդ սկզբունքը պահպանվում է Հայաստանում, որի հիման վրա յել Հայաստանի սոցապմարմինների ապարատների համար բարձրագույն մարմինների կողմից հաստատված է և գոյություն ունի հետևյալ հաստիքը:

ՀԱՍՏԻՔԻ ՀԻՄՔԸ ՅԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՎԱԾՆԵՐԻ ԹԻՎԸ

Սոցապմարմիններ	Աշխատակիցների թիվը								
	1923—1924 տարում				1924—1925 տարում				Ապահովագ. թիվը
	Պա-տաս.	Մաս-նագ.	Տեխ-նիկ.	Ընդ.	պատ	Մաս.	Տեխ.	Ընդ.	
1. Սոցապվարչություն	4	2	5	11	4	3	6	13	
2. Յերևանի սոցապգանձարկղ . . .	3	5	6	14	3	5	8	—	
ա) Սարդարաբադի բաշխիչ կայան .	—	—	—	—	—	—	1	18	9820
բ) Ղամարլվի . .	—	—	—	—	—	—	1	—	
3. Վաղարշապատի սոցապգանձարկղ	1	1	1	3	1	1	—	2	1177
4. Լենինականի »	3	2	3	8	1	2	3	6	4820
5. Ղարաքիլիսայի »	2	1	1	4	1	1	1	—	
ա) Ստեփանավանի բաշխիչ կայան .	—	—	—	—	—	—	1	5	2051
բ) Ալլահվերդու .	—	—	—	—	—	—	1	—	
6. Դիլիջանի սոցապգանձարկղ . . .	2	1	1	4	1	1	1	3	950
7. Նոր-Բայազ. »	1	1	1	3	1	1	—	2	765
8. Գերիուսու »	1	—	—	1	1	1	—	2	851
9. Ղափանի »	—	—	—	—	1	—	—	1	903
10. Քեշիշքենդի սոց. ապ. կայան . . .	1	—	—	1	—	1	—	1	
11. Մեղրիի »	1	—	—	1	—	1	—	1	110
Ընդամենը . .	19	13	18	50	14	17	23	54	21797

Այսպես ուրեմն սոցիալական ապահովագրությունն իրագործող մարմինների ամբողջ հաստիքը կազմված ե ընդամենը 54 անձից, չհաշված գանձարկղների և ապկայանների կոմիտեների անդամներին (բացի նախագահից), վորոնք ընտրովի յեն և իրենց աշխատանքի համար վարձատրություն չեն ստանում։

ՍՈՑԱՊՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԿԱՊԸ ՍՏՈՐԱԴԱՍ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՀԵՏ

ԿԵՆԴԱՆԻ ԿԱՊ

Սոցապվարչությունն իր կապը տեղերի հետ իրագործում է կենդանի և գրավոր հաղորդակցությամբ։

Կենդանի կապը պահպանելու համար թե կենտրոնի աշխատակիցներն են մեկնել գավառները տեղական մարմինների գործունեությունը՝ հետազոտելու և տեղն ու տեղը հրահանգներ ու ցուցումներ տալու համար, և թե գավառական աշխատակիցներն են կենտրոն հրավիրվել զեկուցումներ ու բացատրություններ տալու և հրահանգներ ու ցուցումներ ստանալու համար։

Բացի այդ, հաշվետու տարում Յերևանում կազմակերպվել է սոցիալական ապահովագրության բնագավառում, գավառական աշխատակիցների Համահայաստանյան խորհրդակցություն, վորը տևել է 1925 թ. ապրիլի 21-ից մինչև ապրիլի 26-ը և ունեցել է 8 նիստ։ Հիշյալ համագումարին մասնակցել են նաև գավաշխ-տեսուչներն ու արհմիությունների ներկայացուցիչները։ Համագումարում քննության են առնվել տեղերի զեկուցումները, նշվել նրանց գործունեության պակասավոր կողմերը և ընդգծվել ապագա գործունեության ուղիները։

Այս բոլորից թեև պարզ է, վոր սոցապվարչությունն ամեն կերպ աշխատել է կենդանի սերտ կապ պահպանել, բայց և այնպես պետք է խոստովանվել, վոր այդ ցանկալի չափով ուժեղ չի յեղել։ Այդ հանգամանքը բացատրվում է գլխավորապես դրամական միջոցների սղությամբ և մեր յերկրի ոբեկտիվ պայմաններով։ Գավառական սոցապգանձարկղներից մի քանիսն այնքան հեռ են ընկած կենտրոնից, վոր նրանց հետ (Զանգեզուր, Նոր-Բայազետ, Դարալագյազ, Մեղրի) կենդանի կապ պահպանելը յերբեմն մեծ ժամանակ է խլում և աշխատակիցներին ամբողջ շաբաթներով կտրում գործից, վորպիսի հանգամանքը բացասաբար է անդրադառնում նրանց գործունեության վրա։

ԳՐԱՎՈՐ ԿԱՊ

Անհամեմատ ուժեղ է յեղել գրավոր կապը, վորն արտահայտվել է նրանում, վոր պարբերաբար կենտրոնից ուղարկվել են հրահանգներ, ցուցումներ և բացատրություններ, ինչպես և տեղից պահանջվել է հաշվետվություններ, զեկուցումներ, վիճակագրական տեղեկություններ և այլն։

ԿԱՊԸ ԲԱՐՁՐԱԴԱՍ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՀԵՏ

Վորչափով վոր սոցապվարչությունը կապ է պահպանել տեղերի հետ, վերջիններիս գործունեությունը ղեկավարելու նպատակով, նույն չափով էլ կապ է պահպանել սոցապահովագրական բարձրադաս մարմինների հետ թե ընդհանուր դիրեկտիվներ և ղեկավարություն ստանալու և թե վերջիններիս իրազեկ պահելու նպատակով։

Այդ ուղղությամբ Սոցապվարչությունը պարբերաբար հաշվետվություններ, վիճակագրական տեղեկագրեր և զեկուցումներ է ներկայացրել Սոցապահովագրության Գլխավոր Վարչությանը, ինչպես և Անդրկովկասյան Խորհրդին, վորոնցից և դիրեկտիվներ է ստացել: Սոցապահովագրության պետն անձամբ պարբերաբար մեկնել է Թիֆլիս Գլխավոր Վարչության նիստերին մասնակցելու և զեկուցումներ տալու համար:

ՎՈՐՔԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԴԻՐՆԵՐ ՅԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՎԱԾՆԵՐ ԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԱՊԱՀՈՎԱԴԻՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՎԱԾՆԵՐԻ ԹԻՎԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ԱՃՈՒՄԸ

1924/1925 թ. թե ապահովադիրների և թե ապահովագրված բանվոր ուժի քանակը զգալիորեն աճել է, վորպիսի հանգամանքը բացատրվում է մասամբ պետական արդյունաբերության զարգացմամբ, իսկ գլխավորապես գոյություն ունեցող հիմնարկ-ձեռնարկությունների (համեմատաբար անցյալ տարիների հետ) ավելի լրիվ հաշվառումով, ինչպես և սոցապահովագրական ապարատների բարելավումով:

Ապահովադիրների և ապահովագրվածների ընթացումն ավելի պարզ պատկերանում է հետևյալ աղյուսակում, ուր զուգընթացաբար առաջ են բերված նաև թվական տվյալներ անցյալ 1923/1924 թ. մասին:

Ժամանակներ	1923/24 թ.		1924/25 թ.		Աճման տոկոսը
	Ապահովադիրներ	Ապահովագրվածներ	Ապահովադիրներ	Ապահովագրվածներ	
1-ին յեռամսյակ առ 1-ն հունվարի	770	10,708	788	16,328	11, 5 տ. և 52 տոկոս
2-րդ յեռամսյակ առ 1-ն ապրիլի	554	11,616	789	15,995	42 և 38 տոկ.
3-րդ յեռամսյակ առ 1-ն հուլիսի	607	11,851	921	16,696	50 և 41 տոկ.
4-րդ յեռամսյակ առ 1-ն հոկտեմբերի . . .	688	12,715	965	21,797	40,3 և 71,4 տ.

Առ 1-ն հոկտեմբերի 1925 թ. ապահովագրվածների թիվը ըստ գավառների ներկայացնում է հետևյալ պատկերը:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՎԱԾՆԵՐԻ ԹԻՎԸ ԱՌ 1-Ն ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1925 Թ. ԸՍՏ ՍՈՑԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԻ

Գ Ա Վ Ա Ռ Ն Ե Ր	Ապահո-վագրված-ների թիվը	Տոկոսային հարաբերությունը ապահովագրվածների ընդհա-նուր թվի վերաբերմամբ
Երևանի	9.843	45,2
Լենինականի	4,820	22,1
Էջմիածնի	1,177	3,4
Լոռի-Փամբակի	2,051	9,4
Դիլիջանի	950	4,4
Նոր-Բայազետի	766	3,5
Զանգեզուրի	851	3,9
Դարալագյազի	326	1,5
Մեղրիի	110	0,5
Ղաթարի	903	4,1
Ընդամենը	21,797	100,0

Առաջ բերված աղյուսակից պարզ նկատվում է, վոր ապահովագրված բանվոր ուժի քանակը անընդհատ աճել է, յեթե ի նկատի չառնել նրա չնչին անկումը առ 1-ն ապրիլի 1925 թ., վոր արտահայտվել է 0,02 տոկոսով միայն, նույն բանը կարելի յե ասել նաև ապահովադիրների մասին, սակայն այստեղ պիտի բացատրել մի հանգամանք. այդ այն է, վոր առ 1-ն ապրիլի 1924 թ. ապահովադիրների թիվը 770-ից իջել է 554-ի: Այդ անկումը թեև շատ խոշոր է և արտահայտվում է մոտավորապես 39 տոկոսով, սակայն նա թվացող է միայն, վորովհետև փաստորեն անկում չկա, քանի վոր ինչպես տեսնում ենք նույն ժամանակամիջոցում ապահովագրվածների թիվը 10,708-ից բարձրացել է 11,616-ի, այսինքն՝ աճել է մոտ 0,09, տոկոսով (908 անձով):

Այդ թյուրիմացությունն առաջացել է նրանից, վոր 1923/24 թ. 2-րդ կիսամյակում ապահովադիրների հաշվառման ստուգում է կատարված և պարզվում է, վոր հաշվառումի մեջ այս կամ այն հիմնարկ-ձեռնարկության բաժինները ընդունվել են իբրև ուրույն միավորներ, վորոնց համար և առանձին հաշիվ է բացվել: Միայն ստուգելու համար բաժինները հանվել են հաշվառումից և միացվել հիմնարկ-ձեռնարկություններին:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Սոցիալական ապահովագրության դրամական միջոցները կազմվում են ապահովագրական վճարների մուծումներից, վոր կատարվում են ապահովագիր հիմնարկ-ձեռնարկությունների կողմից: Խորհրդային յերկրներում ընդհանրապես ապահովագրական վճարները միջին թվով կազմելու յեն զբաղված ուժին վճարվող աշխատավարձի 14 տոկոսը: Համաձայն վիճակագրական տվյալների Ադրբեջանում միջին նորման հավասար է 15,3 տոկոսի (նորմայից բարձր), իսկ Վրաստանում 13,24 տոկոսի (նորմային մոտիկ), մինչդեռ Հայաստանում հազիվ 11 տոկոսն է կազմում:

Այս յերևույթը բացատրվում է նրանով, վոր Հայաստանում ապահովագիր—հիմնարկ-ձեռնարկությունների մեծագույն մասը կազմում են պետական հիմնարկ-ձեռնարկությունները և կամ հասարակական հաստատությունները, վորոնք վճարում են համաձայն ժամանակավոր արտոնյալ կոպերացույցի՝ 10 տոկոս միայն:

Սոցապահովագրական մարմինները 1924—25 տարում ընդհանուր մուտք են ունեցել 823,935 ռ. 39 կ. և ապառիկ է մնացել 177. մինչդեռ 1923—24 թվին ընդհանուր տարեկան մուտքը կազմել է հազիվ 475.324 ռ. 85 կ. այսինքն մոտ 73 տոկոսով պակաս, քան այս հաշվետու տարում: Հաշվետու տարվա այդ բավականին խոշոր մուտքը բացատրվում է մասամբ էլ նրանով, վոր սոցապմարմինները ավելի խիստ միջոցներ են ձեռք առել ապահովագրական վճարները գանձելու:

Յեթե ի նկատի առնենք հաշվետու տարվա սկզբին առձեռն մնացորդ կանխիկ դրամը 34.462 ռ. 56 կ., կտեսնենք, վոր հաշվետու տարում Սոցապմարմինների տրամադրության տակ յեղել է ընդամենը 858.397 ռ. 95 կ.:

ԻՆՉՊԵՍ ՅԵՎ ԻՆՉ ՖՈՆԴԵՐ ԵՆ ԿԱԶՄՎՈՒՄ ՍՈՑԱՊՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻՑ

ԳՈՐԾԱՌՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Սոցապահովագրական մարմինների դրամական միջոցները կազմվում են յերկու հիմնական ֆոնդեր.

ա) Գործառնական՝ վոր կազմում է տարեկան ընդհանուր մուտքի 75 տոկոսը և

բ) Բուժ. ոգնության, վոր կազմում է տարեկան մուտքի 25 տոկոսը:

Յուրաքանչյուր հիմնական ֆոնդից կազմվում են առանձին հատուկ ֆոնդեր հետևյալ ձևով.—

ա) Գործառնական ամբողջ ֆոնդի 10 տոկոսը հատկացվում է Համամիութենական պահեստի ֆոնդին, վորպիսին ամբողջովին տրամադրվում է Սոցիալական Ապահովագրության Անդրկովկասյան Գլխավոր Վարչությանը: Այդ ֆոնդից հոգացվում են Անդրկովկասյան Հանրապետությունների Սոցիալական Ապահովագրության Վարչությունից կազմակերպչական ծախքերը, ապա մնացյալ 90 տոկոսից դուրս են հանվում պահատական Սոց.

ապահովագրական գանձարկղների կազմակերպչական փաստացի ծախքերը, իսկ մնացորդն ամբողջովին հատկացվում է նպաստների և կենսաթոշակների ֆոնդին, որի տարեվերջի մնացորդը կազմում է Հանրապետական գործառնական պահեստի ֆոնդը։

Այսպիսով հիմնական գործառնական ֆոնդից կազմվում են 4 առանձին ֆոնդեր. 1) կազմակերպչական ծախքերի ֆոնդ, 2) համամիութենական պահեստի ֆոնդ, 3) նպաստների և կենսաթոշակների ֆոնդ և 4) հանրապետական գործառնական պահեստի ֆոնդ։

ԲՈՒԺ. ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ՖՈՆԴԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

բ) Բուժ. օգնության կամ «Գ» ֆոնդի 10 տոկոսը հատկացվում է Հանրապետական Բուժ. օգնության պահեստի ֆոնդին, 30 տոկոսը կուրորտա-սանատորիային ֆոնդին, 3 տ. կազմակերպչական ֆոնդին, իսկ մնացած 57 տոկոսը բուժ. օգնության ֆոնդին, Վերջին ֆոնդն ամբողջովին տրամադրվում է Առողջժողկոմատին ապահովագրվածների բուժօգնության Ենթաբաժնին, որը և ծախսվում է ապահովագրվածների բուժօգնության գործը կանոնավորելու և լավացնելու համար, ուրեմն բուժօգնության հիմնական ֆոնդից կազմվում են 3 առանձին ֆոնդեր. 1) Հանրապետական բուժօգնության պահեստի ֆոնդ, 2) Կուրորտա-սանատորային ֆոնդ և 3) Բուժօգնության ֆոնդ։

ՍՈՑԱՊՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄՈՒՏՔԸ ԸՍՏ ՖՈՆԴԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ Է ՀԵՏԵՎՅԱԼ ՊԱՏԿԵՐԸ

ՖՈՆԴԵՐ	1923—24 թ.		1924—25 թ.			
	Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
Հանրապ. գործ. ֆոնդ . .			52061	13		
Նպաստ և թոշակ ֆոնդ	337,333	80	438967	10	595806	47
Գործառնական { կազմակ. ֆոնդ			50418	93		
Գործառնական { Համամ. պահ. ֆ			54339	31		
Բուժօգնութ. ֆոնդ . .			135816	55		
Բուժօգնութ. ֆ. { Հանր. բուժօգ. պահ. ֆոնդ . .	137,991	05	22906	09	228128	92
Կուրորտա-սանատոր. ֆ.			69406	28		
Ընդամենը . .	475324	85	823935	39	823935	39

ՆՊԱՍՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿՆԵՐԻ ՖՈՆԴԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՅԵՌԱՄՍՅԱԿՆԵՐ	1923—24 թ.				1924—25 թ.			
	Մուտք		Յելք		Մուտք		Յելք	
	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.
1. Առ 1-ն Հունվարի . .	66430	80	63.580	75	92.232	81	77.318	52
2. Առ 1-ն Ապրիլի . . .	58436	18	30.632	57	79.776	07	78.629	53
3. Առ 1-ն Հուլիսի . .	74843	58	82.467	17	125.378	76	107.738	97
4. Առ 1-ն Հոկտեմբերի .	93896	41	95.054	37	141.579	46	181.437	14
Ընդամենը . . .	293.606	97	291.734	86	438.967	10	415.124	16

Թեև ինչպես նկատվում է առաջ բերած աղյուսակից, այս ֆոնդի մուտքը 1924—25 թ. մոտ 50 տոկոսով ավելի յե յեղել, քան նախորդ տարում, բայց և ծախսն էլ պակաս չե յեղել, նա գերազանցել է նախորդին մոտ 45 տոկոսով։ Ծախքի աճումը բացատրվում է նրանով, վոր հաշվետու տարում մի կողմից աճել եր ապահովագրվածների թիվը, իսկ մյուս կողմից բարձրացել եր բոլոր տեսակի նպաստների և կենսաթոշակների չափը։ Այդ պարզ կերպով պատկերանում է հետևյալ աղյուսակում.

ՆՊԱՍՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ	1923 թ. Հուլիսի Ապրանքառուբլով		1924 թ. Հունվարի Չերվոնեցներով		1925 թ. Մայիսի Չերվոնեց.		Ծանոթություն
	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.	
1. Յերեխային կերակրելու նպաստ	1	75	2	35	4	—	2 ամիս շար. միանվ.
2. Յերեխայի օժիտի համար նպաստ	7	—	9	10	16	50	10 տ.փ. 20 ո.
3. Մահացածին թաղելու նպաստ	7	—	9	10	33	[illegible]	
4. Գործազրկության նպաստ՝ 1-ին կարգի . . .	5	—	6	10	9	50	

2-րդ կարգի	3	50	4	55	6	05
5. Աշխատանքի անկարության թոշակ՝						
1-ին կարգի	7	—	9	10	16	50
2-րդ »	5	—	6	50	11	—
3-րդ »	3	50	4	55	8	25
6. Մահացածի ընտանիքի թոշակ՝						
1-ին անաշխատ. անդամին	2	50	3	25	5	65
2-րդ » » .	3	50	4	55	8	25
3-րդ » » .	5	—	6	50	11	—
7. Ժամանակավոր աշխատունակության նպաստ . .	Լրիվ աշխատավ., բայց վոչ ավ. ամս. 120 ռ.		Լրիվ աշխատավ., բայց վոչ ավ. ամս. 360 ռ.			

Այս բոլորի վրա պետք է ավելացնել նաև այն, որ հաշվետու տարում սկսվեց թոշակ տրվել նաև տարրական դպրոցների վաստակավոր ուսուցիչներին (25 տարի ծառայողներին), ներկայումս ծառայության մեջ յեղածներին՝ ամսական 10 ռ., իսկ մյուսներին՝ 20 ռ.։

Այս աղյուսակից յերևում են և ծախսերի բոլոր այն տեսակները, որ կատարվում են նպաստների և թոշակների ֆոնդից։ Ծախսերի մեջ ամենամեծը ժամանակավոր անաշխատունակության ծախսն է։ Համաձայն օրենսդրության ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում, անկախ այն բանից, թե ինչից է նա առաջացել. հիվանդությունից, խեղանդամությունից, հղությունից, թե ընտանիքի հիվանդ անդամին խնամելու անհրաժեշտությունից, բանվորը կամ ծառայողը ստանում է իր լրիվ փաստացի աշխատավարձը, մինչև որ կվերականգնվի նրա աշխատունակությունը և կամ վերջնականապես կը հաստատվի նրա աշխատանքի կայուն անկարությունը։ Հղիության դեպքումն էլ, որ նպաստ ստանալու ժամանակամիջոցը սահմանափակված է. այն է՝ հղի աշխատավորուհին աշխատունակությունը ժամանակավորապես կորցրած է համարվում ծննդաբերությունից 8 շաբաթ առաջ և 8 շաբաթ հետո, յեթե ֆիզիկական և կամ մտավոր, բայց լարված աշխատանք է կատարել (մտավոր աշխատավորուհիների այս կարգին են պատկանում. հեռախոսուհիները, հեռագրողուհիները, մանկաբարձուհիները, գթության քույրերը, մասաժիստկաները, բժիշկները, բուժակուհիները, ատամնաբուժները, գյուղական դպրոցների ուսուցչուհիները, գիշերային աշխատանքով զբաղվող կանայք, մեքենագրուհիները և այլն) և ծննդաբերությունից 6 շաբաթ առաջ և 6 շաբաթ հետո բոլոր մյուս մտավոր աշխատավորուհիները։

1. Ժամանակավոր անաշխատունակության համար բանվորներին և ծառայողներին նպաստ է տրված համեմատ իրենց աշխատավարձի.

ՏԱՐԻՆԵՐ	Ժամանակավոր անաշխատունակ որերի թիվը	Ժամանակավոր անաշխատունակութ. համար վճարված ե		Ծանոթություն
		Ռուբլի	Կ.	
1923—1924 թ.	60.389	79.895	55	
1924—1925 թ.	135.448	169.946	03	

Այս թվական տվյալներից յերևում ե, վոր հաշվետու տարում անաշխատունակ որերի թիվը նախորդ տարվանից ավելի յե յեղել մոտ 108 տոկոսով, վորպիսի հանգամանքը բացատրվում ե նրանով, վոր հաշվետու տարում և ապահովագրվածների թիվը ե ավելի յեղել, միջին թվով մոտ 50 տոկոսով և թե ավելի լայն ու կանոնավոր հիմքերի վրա յե դրված յեղել ապահովագրվածների բուժ. ոգնության գործը, իսկ այն հանգամանքը, վոր հաշվետու տարում ժամանակավոր անաշխատունակության համար մոտ 113 տոկոսով ավելի յե վճարված, քան նախորդ տարում, բացարձակորեն կապված ե աշխատավարձի բարձրացման հետ, վորը հաշվետու տարում խիստ զգալի յե յեղել: Բանվոր ծառայողների փոխհատուցված 1924—25 թ. անաշխատունակ որերի թիվը ըստ ամիսների տալիս ե հետևյալ պատկերը.

ՎՃԱՐՎԱԾ ԱՆԱՇԽԱՏՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՐԻ ԹԻՎԸ ԸՍՏ ԱՄԻՍՆԵՐԻ

ԱՄԻՍՆԵՐ	Որերի թիվը	Տոկոսային հարաբերությունը գումարի նկատմամբ	Յուրաքանչյուր 100 ապահովագրվածի ընկնում ե
Հոկտեմբեր . . .	9.157	7,3	60
Նոյեմբեր . . .	6.487	5,2	41
Դեկտեմբեր . . .	7.832	6,2	48
Հունվար	7.309	5,8	46
Փետրվար . . .	8.505	6,8	53
Մարտ	9.673	7,7	61
Ապրիլ	9.702	7,8	64
Մայիս	11.580	9,2	77
Հունիս	12.290	9,8	74
Հուլիս	14.144	11,3	85
Ոգոստոս	15.361	12,2	81
Սեպտեմբեր . . .	13.408	10,7	64
Գումարը . .	125.448	100	65

Ամսում միջին թվով . . .	10.454	—	65
Ամսական միջին թվով { Հոկտեմբերին Մարտին . .	8.160	—	52
Ամսական միջին թվով { Ապրիլին . . Սեպտեմբերին	12.748	—	74

2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆԿԱՐՆԵՐԻՆ ՏՐՎԱԾ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ

Տ Ա Ր Ի Ն Ե Ր	Աշխատանքի անկարների ընդհանուր թիվը	Աշխատ. անկարն. բաց թողած նպ. Ռուբլի	Աշխատ. անկարն. բաց թողած նպ. Կ.
1923—1924 թ.	1.714	11.846	56
1924—1925 թ.	1.644	83.821	11

Այն հանգամանքը, վոր հաշվետու տարում նպաստառու աշխատանքի անկարների թիվը ընդհանուր առմամբ պակասել ե, բացատրվում ե նրանով, վոր կատարված ստուգման հետեվանքով մի քանիսը հանվել են աշխատանքի անկարների շարքերից, վոմանք համապատասխան աշխատավորական ստաժը չունենալու, վոմանք ել աշխատանքի ընդունակ լինելու պատճառներով։ Այդպիսիների թիվը ընդհանրապես յեղել ե շատ քիչ, ընդամենը 70 անձ, վոր կազմում են ընդհանուր թվի հազիվ 4,5 տոկոսը միայն։ Հակառակ այդ հանգամանքի նկատում ենք, վոր տրված նպաստների գումարը 101 տոկոսով ավելի յե յեղել, քան նախորդ տարում։ Այդ բացատրվում ե նրանով, վոր մի կողմից աշխատանքի անկարության նպաստի չափն ե բարձրացել, իսկ մյուս կողմից ել աշխատանքի անկարներից, վոմանք ստորին կարգերից փոխադրված են առաջին կարգերը, ըստ վորում և նպաստի տարբերությունն ավելի յե խոշորացել։ Վորպեսզի այս պատկերը պարզ լինի, կարևոր ենք համարում պարզելու, վոր աշխատանքի անկարները բաժանվում են 3 կարգի. առաջին կարգին են պատկանում աշխատանքի այն անկարները, վորոնք կորցրել են իրենց աշխատունակության 75—100 տոկոսը և չեն կարող ապրել առանց ուրիշի ոգնության։ Այդ կարգի անկարների նպաստը հավասար ե տվյալ վայրի միջին աշխատավարձի 50 տոկոսին, վոր համարվում ե լրիվ կենսաթոշակ. 2-րդ կարգին են պատկանում աշխատանքի այն անկարները, վորոնք կորցրել են իրենց աշխատունակության 60—75 տոկոսը, վորոնք թեև ուրիշի ոգնության կարիք չեն զգում, բայց և վորևե աշխատանք կատարել չեն կարող։ Այդ կարգի անկարները ստանում են առաջին կարգի ստացածների— այն ե՝ լրիվ կենսաթոշակի 2/3-ը։

3-րդ կարգին պատկանում են այն անկարները, վորոնք թեև կորցրած են իրենց աշխատունակության 45—60 տոկոսը, բայց և այնպես ընդունակ են մերթ-ընդմերթ ժամանակավոր թեթև աշխատանքներ կատարել։ Այդ կարգի անկարները ստանում են առաջին կարգի ստացած լրիվ թոշակի 1/2-ը։

Միջին աշխատավարձը սահմանվում է և հայտարարվում է 3 ամիսը մեկ անգամ։ Միջին աշխատավարձը սահմանելու համար հիմք են ընդունում տվյալ վայրում զբաղված վարձու աշխատավորների ընդհանուր թիվը և նրանց վճարվող ընդհանուր աշխատավարձը և, բաժանելով մեկը մյուսի վրա, ստացվում է տվյալ վայրի միջին աշխատավարձը։

Հայաստանի համար 1925 թ. մայիսի 1-ից միջին աշխատավարձը հայտարարված էր 33 ռ., վորը նույն թվի Հոկտեմբերի 1-ից հայտարարվեց 48 ռ.։

Աշխատանքի անկարներին այս կամ այն կարգում դասելու հարցը վորոշվում է բժշկական էքսպերտային (քննության) միջոցով։ Այդ նպատակով Սոցապմարմիններին կից կազմված են բժշկական հատուկ հանձնաժողովներ հմուտ և մասնագետ բժիշկներից, վորոնք և Սոցապմարմինների և Արհմիությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ աշխատանքի անկարներին բազմակողմանի և մանրազնին քննության են յենթարկում և պարզում աշխատունակության կորուստման տոկոսը։

Հաշվետու տարվա նպաստառու անկարների թիվը ըստ ամիսների տալիս է հետևյալ պատկերը։

3. ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ ՍՏԱՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԹԻՎԸ

ա) Աշխատանքի անկարներ

ԱՄԻՍՆԵՐ	ԿԱՐԳ				Տոկոսային հարաբերությունը աշխատանքի անկարների ապահովագրվածների վերաբերմամբ
	1-ին կարգ	2-րդ կարգ	3-րդ կարգ	Ընդամենը	
Հոկտեմբեր . . .	62	67	80	209	1,4
Նոյեմբեր . . .	62	67	82	311	1,3
Դեկտեմբեր . .	45	22	40	107	0,7
Հունվար . . .	50	61	73	184	1,2
Փետրվար . . .	65	56	52	173	1,1
Մարտ	40	46	43	129	0,8
Ապրիլ	37	39	28	104	0,7
Մայիս	35	36	24	95	0.6
Հունիս	31	36	24	91	0,5
Հուլիս	32	37	21	90	0,5
Օգոստոս . . .	32	46	32	120	0,6
Սեպտեմբեր . .	48	50	33	131	0.6
Գումարը . .	549	569	532	1644	
Միջին թվ. մեկ ամս.	46	47	44	137	0.8

Տոկոսային հարաբերությունը գումարի նկատմամբ . . .	33.6	34.3	22,1	100	

3. ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻՆ ՅԵՎ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻՆ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՏՐՎԱԾ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ

ՏԱՐԻՆԵՐ	Գործազուրկ մարդ ամիսների թիվը	Գործազրկության համար տրված նպաստները	
		Ռուբ.	Կ.
1923—1924 թ.	7.491	29.265	21
1924—1925 թ.	4.684	31.221	60

Գործազուրկ մարդ ամիսների թիվը մոտ 40 %-ով պակասել է, մինչդեռ գործազրկության համար տրված նպաստի գումարը մոտ 6 % ավելացել է։ Նպաստների գումարի ավելացումը հետևանք է ընդհանրապես գործազրկության համար տրվող նպաստների չափերի բարձրացման, իսկ գործազուրկ մարդ-ամիսների թվի նվազումը բացատրվում է մի քանի պատճառներով. նախ վոր ընդհանուր պետական արդյունաբերությունն է զգալի կերպով զարգացել, վոր և կլանել է գործազուրկների մի մասը, ապա գործազուրկներին աշխատանք տալու նպատակով Աշխժողկոմատի գծով մի շարք միջոցներ են ձեռնարկված, ինչպես որինակ՝ աշխատանքային արտելների և հասարակական աշխատանքների կազմակերպումն, վոր դարձյալ բավականին մեծ թվով գործազուրկներ են զբաղեցրված։ Ի հարկե պակաս դեր չի խաղում և այն հանգամանքը, վոր Հայաստանի գործազրկության շարքերում յեղածների մեծ մասը. թե վորակյալ բանվորներ չեն և թե համապատասխան ստաժ չունեն։

Հայաստանում գոյություն ունեցող գործազրկությունը և նրա նպաստառու գործազուրկները տալիս են հետևյալ պատկերը։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՍՏ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐԻ ԹԻՎԸ ԸՍՏ ԱՄԻՍՆԵՐԻ

Ամիսներ	Աշխբորսայում արձանագրված գործազուրկների թիվը	Նպաստ ստացողների թիվը			Տոկոսային հարաբերությունը ընդհանուր գործազրկության նկատմամբ
		1-ին կարգով	2-րդ կարգով	Ընդամենը	
Հոկտեմբեր . .	2.427	160	325	485	20,0
Նոյեմբեր . . .	2.660	159	335	494	18,6
Դեկտեմբեր . .	1.851	73	231	304	16,4
Հունվար . . .	1.940	68	172	240	12,4
Փետրվար . . .	2.078	68	172	240	11,5
Մարտ	2.283	98	560	658	28,8
Ապրիլ	2.981	69	232	351	11,8
Մայիս	3.600	58	359	417	11,6
Հունիս	3.861	59	380	439	11,4
Հուլիս	4.378	39	367	496	9,3
Օգոստոս . . .	4.787	48	330	378	7,9
Սեպտեմբեր . .	5.004	36	236	272	5,4
Գումարը մարդ	37.850	935	3.749	4684	—
Ամսեկան միջին թիվ . .	3.154	78	312	390	12,4

Առաջ բերված աղյուսակից նկատվում է, վոր միջին թվով գործազուրկների 12,4% Սոցապմարմինների կողմից ապահովված է գործազրկության նպաստով:

Տեղին է ասել, վոր գործազուրկները ապահովագրվում են ըստ իրենց վորակի, վորի համար սահմանված է յերկու կարգ: Առաջին կարգով ապահովագրվում են բոլոր բարձր վարակումի բանվորներն ու ծառայողները, անկախ աշխատավորական ստաժից և վորակյալ բանվորները, վորոնցից աշխատավորական ստաժ է պահանջվում. Արհմիության անդամներից մեկ տարվա, իսկ վոչ անդամներից 3 տարվա ստաժ: Յերկրորդ կարգով ապահովագրվում են կիսավորյակյալ և վոչ վորակյալ գործազուրկները, ըստ վորում Արհմիության անդամներից պահանջվում է 3 տարվա, իսկ վոչ անդամներից 5 տարվա ստաժ:

Հաշվետու տարեվերջին նպաստի չափը սահմանված էր առաջին կարգի

համար՝ 9 ռ. 80 կ., իսկ 2-րդ կարգի համար՝ 6 ռ. 50 կ.: Գործազրկության նպաստը տրվում է յուրաքանչյուր տոմարագրական տարում 6 ամիս շարունակ:

Պետք է ասել նաև այն, վոր գործազրկության ընթացքում տեղի ունեցած ժամանակավոր անաշխատունակությունը, ինչպես և ժամանակավոր աշխատանք կատարելը չի անդրադառնում գործազրկության նպաստի իրավունքի վրա և չի սահմանափակում այն:

Գործազրկությունից ապահովագրվածը օգտվում է նաև ապահովագրման լրացուցիչ տեսակներից. ծննդաբերության, մանկան կերակրելու և թաղման համար նպաստ ստանալու արտոնություններից:

Իսկ բժշկական ձրի օգնության մասին խոսելն ավելորդ է, վորովհետև այն ստանում են բոլոր գործազուրկ աշխատավորական տարրերը:

4. ՎՈՐՔԱՆ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ Ե ՏՐՎԱԾ ՄԱՀԱՑԱԾՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻՆ

ՏԱՐԻՆԵՐ	Մահացած նեցուկների թիվը մարդ ամիսներով			Յուրաքանչյուր ընտանիքի ամսեկան միջին թիվը	
		Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.
1923—1924 թ.	705	4372	04	6	20
1924—1925 թ.	1100	11995	19	10	90

Հաշվետու տարում մահացած ապահովագրվածների ընտանիքներին նպաստ է տրվել ըստ նրանց ընտանիքում յեղած անաշխատունակների թվի: Մեկ անաշխատունակ անդամ ունեցող ընտանիքի համար կենսաթոշակի չափը յեղել է 5 ռ. 65 կ., յերկու անաշխատունակ անդամ ունեցող ընտանիքի համար 8 ռ. 25 կ. և 3 ու ավելի թվով անաշխատունակ անդամ ունեցողի համար 11 ռ.: Անաշխատունակ են համարվում մահացած ապահովագրվածի խնամքի տակ ապրողներից՝ ծնողները—հայրը 55 տ. և մայրը 50 տ. բարձր, յեթե միայն նրանք ֆիզիքական և հոգեկան պակասություններ չունեն (վերջիններն անաշխատունակ են համարվում անկախ տարիքից) յեղբայրները, քույրերն ու զավակները մինչև 16 տարեկան, իսկ յեթե դպրոց են գնում 18 տարեկան հասակը, կինը անկախ տարիքից, յեթե մինչև ութ տարեկան յերեխա ունի, իսկ մյուս դեպքերում կախված տարիքից և ֆիզիքական ու հոգեկան առողջությունից:

Բոլոր այն վորբերը, անկախ նրանց ծագումից և ազգակցական կապերից, վորոնք ընդունված են ապահովագրվածի ընտանիքի մեջ և փաստորեն ապրում են նրա հաշվին: Ընտանիքի բոլոր այն անդամները, վորոնք վոր հոգեկան կամ ֆիզիքական արատի հետևանքով մինչև 16 տարեկան հասակը անաշխատունակ են դառնում: Մահացած ապահովագրվածների թիվը հաշվետու 1924—25 տարում ըստ ամիսների տալիս է հետևյալ պատկերը:

ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ ՍՏԱՑՈՂ ՄԱՀԱՑԱԾ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ԹԻՎԸ ԸՍՏ ԱՄԻՍՆԵՐԻ

ԱՄԻՍՆԵՐ	ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ				Տոկոսային հարաբերությունը յուրաքանչյուր ապահովագրված ընտանիքի
	1 անաշխատունակից	2 անաշխատունակից	3 և ավելի	Ընդամենը	
Հոկտեմբեր . . .	22	30	52	104	0,7
Նոյեմբեր . . .	20	36	44	100	0,6
Դեկտեմբեր . .	16	31	51	98	0,6
Հունվար . . .	16	30	56	102	0,6
Փետրվար . , .	12	26	40	78	0,5
Մարտ	15	26	46	87	0,5
Ապրիլ . . . ,	12	30	45	57	0,6
Մայիս	17	24	46	87	0,6
Հունիս	16	20	39	75	0,5
Հուլիս	17	10	39	73	0,4
Օգոստոս . . .	16	27	56	99	0,5
Սեպտեմբեր . .	25	25	60	100	0,5
Գումարը մարդամիսներով . . .	205	322	514	1100	
Ամսեկան միջին թվ.	17	27	48	92	0,6
%-ը գումարի նկատ.	18,5	29,3	52,2	100	—

1923—24 և 1924—25 թվականների տվյալների բաղդատությունից նկատվում է, որ հաշվետու տարում մահացած նեցուկների թիվը մարդամիսներով ավելացել է միայն 53 տոկոսով, մինչդեռ տրված կենսաթոշակի գումարը ավելացել է մոտ 175 տոկոսով. այս հանգամանքը գլխավորապես հետևանք է մահացած ընտանիքին տրվող կենսաթոշակի չափի բարձրանալու և մասամբ էլ թոշակառուների թվի աճումի:

5. ԾՆՆԴԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԹԻՎ ՅԵՐԵԽԱՅԻ ՈԺԻՏԻ ՀԱՄԱՐ ՏՐՎԱԾ ՄԻԱՆՎԱԳ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ

Տ Ա Ր Ի Ն Ե Ր	Ծննդաբերության դեպքեր	Տրված միանվագ նպաստների գումարը		Յուրաքանչյուր մի դեպք. համ. միջ. թվ.	
		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
1923—1924 թ.	2.066	17.618	50	8	53
1924—1925 թ.	3.645	52.193	38	14	82

Ծննդաբերության առթիվ միանվագ նպաստ ստանալու իրավունքը վայելում է թե ինքն ապահովագրվածը և թե նրա խնամքին ապրող ընտանիքի անդամը։

Առաջ բերված թվական տվյալներից նկատվում է, որ ծննդաբերության դեպքերը հաշվետու տարում ավելացել են մոտ 76 տոկոսով, որ բնական է, քանի որ ապահովագրվածների թիվն էլ է ավելացած մոտ 65 տոկոսով, իսկ տրված նպաստները ավելացել են մոտ 200 տոկոսով, որ անշուշտ կապված է թե ծննդաբերության դեպքերի ընդհանուր թվի հետ և թե տրվող նպաստի չափի հետ, որ բարձրացել է մոտ 85 տոկոսով։ Ծննդաբերությունների դեպքերը ըստ ամիսների ներկայացնում են հետևյալ պատկերը.

1924 թ.			1925 թ.								
Հոկտեմբ.	Նոյեմբեր	Դեկտեմբ.	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբ.
273	216	312	274	274	240	363	351	322	321	320	379

6. ՅԵՐԵԽԱՅԻՆ ԿԵՐԱԿՐԵԼՈՒ ՆՊԱՍՏ

Տ Ա Ր Կ Ն Ե Ր	Յերեխա կերակրելու համար տրված նպաստի դեպքերը	Տրված նպաստի գումարը		Ամսեկան յուրաքանչյուր յերեխային միջին թվով	
		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
1923—1924 թ.	—	36.483	13	—	—
1924—1925 թ.	24.232	89.888	88	3	71

7. ԹԱՂՄԱՆ ԾԱԽՔԵՐԸ ՀՈԳԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏՐՎԱԾ ՆՊԱՍՏՆԵՐ.—

ՏԱՐԻՆԵՐ	Թաղման դեպքեր	Տրված նպաստների գումարը		Յուրաքանչյուր դեպքի համար	
		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
1923—1924 թ.	595	5.587	41	9	40
1924—1925 թ.	915	14.843	80	16	22

Այս աղյուսակից պարզ է, վոր թաղման դեպքերը հաշվետու տարում ավելացել են մոտ 37 տոկոսով, իսկ տրված նպաստի գումարը ավելացել է մոտ 166 տոկոսով. բացատրությունը նույնն է, ինչ վոր ծննդաբերության մասին է տրված։

Յեթե առաջ բերված ապահովագրական բոլոր տեսակների վրա ավելացնենք և տարրական դպրոցների 44 վաստակավոր ուսուցիչների ապահովագրումը, վորոնցից 10 կենսաթոշակ են ստանում ամսական 20-ական ռուբլի, իսկ 34-ը 10-ական ռուբլի, մենք ընդգրկած կլինենք Սոցապ. մարմինների 1924—25 թ. գործունեյությունը նպաստների և կենսաթոշակների ուղղությամբ.

Ինչ նպատակների է ծառայում բան. բուժ. ոգնության ֆոնդը յեվ վորքան է յեղել այն հաշվետու տարում ու ինչպես է ծախսվել.

Սոցիալական Ապահովագրության ամենակարևոր տեսակներից մեկն էլ ապահովագրվածներին բժշկական ոգնություն հասցնելն է։ Ահա և այդ նպատակի համար է, վոր ստեղծվում է հատուկ բուժ. ոգնության ֆոնդ, վոր կոչվում է և «Գ» ֆոնդ։ Այդ ֆոնդը կազմում է ընդհանուր սոցապմուծումների մոտավորապես մեկ քառորդ մասը կամ 25 տոկոսը։

Ի նկատի առնելով այն, վոր խորհրդային յերկրներում կիրարկվում է բոլորի համար ընդհանուր հիմունքներով սահմանված բուժոգնությունը, վոր կոչվում է «Միասնական» վորպիսին կենտրոնացած է մեկ մարմնում՝ Առժողկոմատում, ահա և այդ պատճառով էլ Ապահովագրվածներին բուժ. ոգնության հասցնելու գործն էլ կենտրոնացած է Առժողկոմատում և նրա տեղական (գավառական) մարմիններում, այդ իսկ պատճառով էլ Սոցապմարմինները բան. բուժ. ոգնության ֆոնդն ամբողջովին տրամադրում են Առժողկոմատին, պարտավորեցնելով վերջինիս այդ ֆոնդը ոգտագործել բացառապես ապահովագրվածների բժշկության գործը կանոնավորելու և բարելավելու համար, վորպիսի նպատակով էլ Առժողկոմատին առընթեր կազմակերպված է Բան. Բուժ. Ոգնության յենթաբաժինը։

Բան. Բուժ. ոգնության յենթաբաժնի վարիչը ընտրվում է ՀԱՄԽ-ի և Աշխժողկոմատի փոխադարձ համաձայնությամբ և պաշտոնում հաստատվում է Առժողկոմատի կողմից։

Բանբուժոգնության յենթաբաժինը Սոցապմարմիններից ստացած գումարների մի մասը մասնագրում ե Գավառբաժիններին ըստ կարիքի, իսկ մյուս մասն ել ծախսում ե բուժական հաստատություններում անհրաժեշտ վերանորոգումներ կատարելու, կարևոր բուժական գործիքներն ու դեղորայքը ձեռք բերելու և այլ նման ծախքերը հոգալու և բարեկարգություն մտցնելու համար:

Հաշվետու ժամանակամիջոցում Սոցապմարմինները բուժոգնության համար հետևյալ ֆոնդն են ունեցել

Մնացորդ առ 1-ն հոկտեմբերի 1924 թ.		Մուտք առ 1-ն հոկտեմբերի 1925 թ.		Ֆոնդի ընդհանուր գումարը		Հաշվետու տարում հանձնված ե Առժողկոմատ.		Առ 1-ն հոկտեմբ. 1925 թ. մնում ե հանձնելու	
Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
10.197	86	135816	75	146014	75	118636	35	27378	26

Առժողկոմատին առընթեր Բանբուժոգնության յենթաբաժնին հաշվետու տարում հանձնված ե 118636 ռ. 35 կ., վոր ծախսված ե հետևյալ ձևով. (տես 29-րդ յերեսում):

ԻՆՉՊԻՍԻ ԲՈՒԺՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ Ե ՀԱՍՑՐՎՈՒՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՎԱԾՆԵՐԻ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻՆ

Բոլոր ապահովագրվածները և նրանց խնամքին ապրող ընտանիքի անդամներն անխտիր կերպով իրավունք են վայելում ձրի բժշկական ոգնություն և դեղորայք ստանալու. ա) տանը, բ) բուժարանում, գ) հիվանդանոցում, դ) կուրորտներում և սանատորիաներում, յե) հատուկ բժշկություն:

ԲՈՒԺԱՐԱՆԱՅԻՆ ԲՈՒԺՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

Յուրաքանչյուր մի ապահովագրված կամ ապահովագրվածի խնամքին ապրող ընտանիքի անդամը հիվանդության դեպքում, վորտեղ և ինչից ուզում ե առաջացած լինի այն, վայելում ե լիակատար իրավունք ձրի բժշկական ոգնություն ստանալու համար դիմելու բուժարան: Բուժարանում ապահովագրվածին իրեն պարտավոր են ընդունելու հերթից դուրս, իսկ ապահովագրվածի խնամյալ ընտանիքի անդամին ընդհանուր հիմունքներով ըստ հերթի: Ապահովագրվածներին ավելի մեծ դյուրություններ տալու նպատակով յերբեմն մեծ քաղաքներում հիմնվում են առանձին բուժարաններ բացառապես ապահովագրվածների համար, իսկ յերբեմն նույնիսկ առանձին բուժարաններ են հիմնվում խոշոր գործարաններում, ուր բանվորների ու ծառայողների թիվը հասնում ե հազարների:

Փոքր քաղաքներում ապահովագրվածների համար առանձին բուժարաններ չեն հիմնվում, այլ սովորաբար գոյություն ունեցող ընդհանուր բուժարաններում փոխադարձ համաձայնությամբ Սոցապմարմինների ա-

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Բուժօգնության ֆոնդից առբաժիններին տրված գումարների

№№	ԱՌԲԱԺԻՆՆԵՐԻ	1924—25 թ.				Մնացորդ առ 1/X—24 թ.				Սալդո առ 1/X—25 թ.			
		Պարտք		Պահանջ		Պարտք		Պահանջ		Պարտք		Պահանջ	
1	Երևանի	47154	30	50270	14	47917	70	50270	14	—	—	2352	44
2	Լենինականի	15692	29	21367	87	16399	18	21367	87	—	—	4968	69
3	Լոռի-Փամբակի . . .	8781	56	8763	74	9922	23	8763	74	1158	40	—	—
4	Էջմիածնի	5495	00	6104	34	5495	00	6634	69	—	—	1139	69
5	Դիլիջանի	5234	93	4876	22	5234	93	5086	39	148	54	—	—
6	Նոր-Բայազետի . .	3488	17	4993	15	3488	17	5507	74	—	—	2019	57
7	Զանգեզուրի	2558	80	4155	16	5083	23	4155	16	928	07	—	—
8	Դարաչիչակի . . .	1820	00	1949	37	1947	73	1949	37	—	—	1	64
9	Մեղրու	1054	83	471	13	1054	83	502	57	522	26	—	—
	Ընդամենը . .	91279	88	102951	12	96543	00	104237	67	2787	36	10482	03

պահովագրվածներին ընդունելու համար նախճաշյա կամ հետճաշյա առանձին ժամեր են նշանակվում։ Հայաստանի նկատմամբ հատկապես ապահովագրվածներին ընդունելու համար հետճաշյա ժամեր են նշանակված Յերևանի և Լենինականի քաղաքային բուժարաններում, իսկ մյուս գավառներում ապահովագրվածները ընդունվում են սովորական ժամերին, բայց հերթից դուրս։ Հայաստանի սահմաններում բուժարանային օգնությունը տալիս է հետևյալ պատկերը։

Յեռամսյակներ	Բուժարանային: Սկզբնակի	Բուժարանային: Կրկնակի	Բուժարանային: Գումարը	Բուժարանային: Ընդամենը	Յուրաքանչյուր 1000 ապահովագրվածների: Ընդամենը այցելած	Յուրաքանչյուր 1000 ապահովագրվածների: Դրանց թըվում առաջնակի
1. յեռամս. առ 1-ն	7320	22875	30195	61580	389,8	101,21
Հոկտեմբեր 1925 թ.	8669	22716	31385			
2. յեռամս. առ 1-ն	14424	33874	48298	56255	352,5	117,82
Ապրիլ 1925 թ. .	4377	3580	7957			
3. յեռամս. առ 1-ն	16598	47012	63610	75127	480,94	140,75
Հուլիս 1925 թ. .	5387	6130	11517			
4. յեռամս. առ 1-ն	16985	59262	76247	91897	587,2	133,01
Հոկտեմբերի 1925 թ.	8132	7518	15650			
Գումարը . . .	55327	163023	218350	284859	142,3	41,2
	26565	39944	66509			

ԲՈՒԺՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱՆԸ

Յերբ ապահովագրվածն այնքան ծանր հիվանդ է, վոր չի կարող անձամբ բուժարան գընալ, նա այդ մասին վորևե կերպ (իր ընտանիքի անդամների կամ հիմնարկության միջոցով) տեղեկացնում է բուժարանին ապահովագրվածին կամ նրա ընտանիքին տանը բուժ. օգնություն հասցնելու համար։ Բուժարանի տրամադրության տակ են դրված հատուկ բժիշկներ, վոր կոչվում են «Ապահովագրական բժիշկներ»։ Այդպիսիների թիվը Յերևանում 4-ն է, իսկ Լենինականում 1-ը։ Մյուս գավառներում այդ պաշտոնը կատարում են գավառային բժիշկները։

Ապահովագրվածի հիվանդ լինելու մասին տեղեկությունը ստանալուն պես, բուժարանը հանձնարարում է տրամադրության տակ յեղած հատուկ ապահովագրական բժիշկներից մեկին այցելել հիվանդին տանը։

Ապահովագրական բժիշկն ապահովագրվածին տանը կարող է այց-

չել առ առավելը 3 անգամ, որից հետո պարտավոր է որոշել նրա հիվանդությունը և բուժողնության ձևը: Յեթե հիվանդությունը սովորական թեթև բան է, առաջարկում հիվանդին հաճախել բուժարան, իսկ յեթե ծանր է և բարդ, ուղարկում է համապատասխան հիվանդանոցում պարկելու, որի մասին և անմիջապես սահմանված ձևով տեղեկացնում է թե՛ համապատասխան Սոցապմարմնին և թե՛ հիվանդանոցին ու բուժողնության յենթաբաժնին: Տանը հասցրված բուժողնությունը պատկերանում է հետևյալ աղյուսակում:

Յեռամսյակներ	ՏԱՆԸ				Յուրաքանչյուր 1000 ապահովագրվածի	
	Սկզբնակի	Կրկնակի	Գումարը	Ընդամենը	Ընդամենը այցելված	Դրանց թըվում սկզբնակի
1. յեռամս. առ 1-ն	784	684	1468	4459	28,23	16,08
Հունվարի 1925 թ.	1757	1234	2991			
2. յեռամս. առ 1-ն	2956	2197	5153	6434	40,32	23,33
Ապրիլի 1925 թ.	764	517	1281			
3. յեռամս. առ 1-ն	1335	1074	2409	3072	19,67	11,03
Հուլիսի 1925 թ. . .	388	275	663			
4. յեռամս. առ 1-ն	3078	1769	4847	6034	31,95	19,18
Հոկտեմբերի 1925 թ.	544	643	1187			

ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԱՅԻՆ ԲՈՒԺՈՂՆՈՒԹՅՈՒՆ Հիվանդանոցը ընդունելով իրեն ուղարկված ապահովագրված հիվանդին անմիջապես պարկեցնում է նրան հիվանդանոցի համապատասխան բաժնում, ուր և սկսվում է հիվանդի բժշկությունը: Հիվանդանոցն ապահովագրված հիվանդին ընդունելու մասին սահմանված ձևով (հիվանդանոցային թերթիկ) անմիջապես հաղորդում է համապատասխան Սոցապմարմնին. հիշատակելով ապահովագրվածի հիվանդության դիագնոզը (տեսակի որոշում) և այն ժամանակամիջոցը, որ անհրաժեշտ է բժշկելու համար: Հետագայում յեթե հիվանդի առողջության մեջ որևէ փոփոխություն է կատարվում, հիվանդությունն ավելի թեթևանում կամ ավելի բարդանում, որոլիսի հանգամանքն անխուսափելիորեն անդրադառնում է բժշկելու ժամանակամիջոցի վրա, Հիվանդանոցային վարչությունը դարձյալ տեղեկագրում է (հիվանդանոցային թերթիկի շարունակություն) համապատասխան Սոցապմարմնին:

Թե, որ չափով հիվանդանոցային բուժողնություն է հասցրված ապա-

հովագրվածներին և նրանց խնամքին ապրող ընտանիքի անդամներին, կարելի յե տեսնել հետևյալ աղյուսակից.

Յեռամսյակներ	Հիվանդանոցային				Յուրաքանչյուր 1000 ապահովագրվածի	
	Սկզբնակի	Կրկնակի	Գումարը	Ընդամենը	Ընդամենը այցելած	Դրանց թվում սկզբնակի
1. յեռամս. առ 1-ն	446	229	675	1411	8,93	6,1
Հունվարի 1925 թ.	518	218	736			
2. յեռամս. առ 1-ն	989	451	1440	1600	10,03	6,96
Ապրիլի 1925 թ.	121	39	160			
3. յեռամս. առ 1-ն	1136	432	1568	1656	10,5	7,7
Հուլիսի 1925 թ.	68	20	88			
4. յեռամս. առ 1-ն	1038	376	1414	1597	8,46	6,33
Հոկտեմբերի 1925 թ.	158	225	183			
Գումարը . . .	3609	1488	5097	6264	3,2	2,3
	865	302	1167			

ԿՈՒՐՈՐՏԱ-ՍԱՆԱՏՈՐԻԱՅԻՆ ԲԺՇԿՈՒԹՅՈՒՆ

Բուժօգնության միջոցներից մեկն էլ կուրորտա-սանատորիային բժշկությունն է։ Կուրորտա-սանատորիային բժշկության է ուղարկվում ապահովագրվածը կամ նրա ընտանիքի անդամը, այն դեպքում միայն, յերբ բուժարանային և հիվանդանոցային բժշկությունն ապարդյուն է անցնում և կամ ապարդյուն ճանաչվում։ Կուրորտա-սանատորիային բժշկության ուղարկվելու համար հիվանդը նախ և առաջ բժշկական քննության է յենթարկվում բուժարանում կամ տրաժնում կազմակերպված հատուկ բժշկական հանձնաժողովում։ Հանձնաժողովը, վորը կազմված է հմուտ մասնագետ բժիշկներից, բազմակողմանի քննության յենթարկելով հիվանդին, վորոշում է նրա բուն հիվանդությունը և տալիս է իր կարծիքը։ Հիվանդը այդ վկայականով ներկայանում է Առժողկոմատին առընթեր բանքուժօգյենթաբաժնում կազմակերպված կուրորտա-սանատորային հատուկ հանձնաժողովին, վորը կրկին բժշկական քննության յենթարկելով հիվանդին վորոշում է համապատասխան կուրորտը կամ սանատորիան, և այդ մասին տեղեկագրում է կուրորտ-սանատորիային ընտրիչ հանձնաժողովին։

ԸՆՏՐԻՉ ՀԱՆՋՆԱԺՈՂՈՎ

Յեթե Սոցապմարմինները դրամական մեծ միջոցներ և անսահման թվով մահճակալներ ունենային կուրորտներում և սանատորիաներում, ի հարկե է հարցը դրանով էլ կլուծվեր, բայց վորովհետև Սոցապմարմինների թե՛ դրամական միջոցներն

են շատ սուղ և թե ամենագլխավորը, անհնար է անսահման թվով մահճակալներ ունենալ կուրորտներում և սանատորիաներում, ուստի և Կուրորտա-սանատորիային կենտրոնական հանձնաժողովից կից կազմակերպված է և մի առանձին Միջգավառական ընտրիչ հանձնաժողով, վորը և կուրորտա-սանատորիային բժշկության յենթակաների բժշկության հերթն է վորոշում, առաջնություն տալով մի կողմից բանվորներին, իսկ մյուս կողմից՝ շտապ բժշկության կարիք զգացողներին։

Միջգավառական ընտրիչ հանձնաժողովը կազմված է Աշխժողկոմատի, Սոցապահովության, Առժողկոմատի, Բանբուժողնության և ՀԱՄԽ-ի ներկայացուցիչներից, վերջինի նախագահությամբ։

ԿՈՒՐՈՐՏԱ-ՍԱՆԱՏՈՐԻԱՅԻՆ ՖՈՆԴԸ

Հաշվետու տարում կուրորտա-սանատորիային ֆոնդը կազմել է 69,406 ռ. 28 կ., սակայն փաստորեն ծախսվել է 86.074 ռ. 29 կ, շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր հաշվետու տարում կուրորտա-սանատորիային բժշկությունը անհամեմատ լայն չափերով է տարվել, քան նախորդ տարում, այլ խոսքերով ըստ այդ ֆոնդի դեֆիցիտ է գոյացել 16.668 ռ. 01 կ.։

ԿՈՒՐՈՐՏՆԵՐԻ ՅԵՎ ՍԱՆԱՏՈՐԻԱՆԵՐԻ ՑԱՆՑԸ

Հաշվետու տարում Սոցապահովությունը մահճակալներ է ունեցել Անդրկովկասյան և Հյուսիսային Կովկասի գրեթե բոլոր աչքի ընկնող կուրորտներում և սանատորիաներում։ Կուրորտա-սանատորային կամպանիայի ծավալը և հետևանքները պատկերացվում են հետևյալ աղյուսակներով

Կուրորտներ և սանատորիաներ	1923—24 տարում ոգտագործված մահճակալների թիվը	1924—25 տարում ոգտագործված մահճակալների թիվը
Դիլիջան	91	194
Ախտալա	—	89
Կիսլովոդսկ . .	5	63
Աբասթուման .	8	45
Եսենտուկի . . .	3	33
Արզնի	—	29
Բորժոմ	9	26
Պետիգորսկ . .	1	24
Յեվպատորյա . .	—	16
Ցագվերի . . .	16	15
Ժելեզնավոդսկ .	1	14
Սրագինդո . .	15	12
Սևաստապոլ . .	—	6
Սուրամ	—	4
Յալտա	—	3
Սոչի	—	2
Ցեմի	8	2
Ալուպկա	—	5
Ընդամենը . . .	157	582

Կուրորտա-սանատորային բժշկության ուղարկված 582 հիվանդներն ըստ իրենց սոցիալական դրության պատկերացնում են հետևյալը.

	ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	Թիվը	% % այն հարաբեր. ընդհանուր թվի նկատմամբ
1.	Բանվորներ (նույն թվում ուսուցիչներ և արտակ. հանձն. աշխ.	190	32,65 %
2.	Ծառայողներ	328	56,4 %
3.	Գործազուրկներ և ուսուցիչներ	21	3,6 %
4.	Ապահովագրվ. ընտանիք. անդ.	43	7,35 %
	Ընդամենը . . .	582	100 %

8. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐ

Կազմակերպչական ծախքերը կատարվում է յերկու ուղղությամբ.

ա) Սոցապվարչության գծով, վոր հոգացվում է Համամիութենական պահեստի ֆոնդից (գլուխ 4-րդ կետ ա) նախորոք կազմված և համապատասխան բարձր մարմինների կողմից հաստատված նախահաշիվներով:

բ) Սոցապգանձարկղների գծով հատուկ կազմակերպչական ֆոնդից, վորը կազմվում է փաստորեն կատարված ծախքերից:

Կազմակերպչական ծախքերի ֆոնդը պարունակում է իր մեջ.

ա) Անձնական կազմի աշխատավարձը.

բ) Դիվանական ծախքերը.

գ) Տնտեսական ծախքը.

դ) Լուսկրթական ծախքը՝ գրքերի, պլակատների հրատարակության, դասախոսությունների և զեկուցումների կազմակերպումն և այլն.

յե) Գիտական կազմակերպչական ծախքը՝ զանազան ուսումնասիրություններ Սոցապահովագրական բնագավառում, որինակ՝ հիվանդությունների ծագումը, տարածման պատճառները, շրջապատի ազդեցությունը բանվորի վրա և այլն, գրադարանների և մուզեյումների կազմակերպումն և այլն:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

ՏԱՐԻՆԵՐ	Տարեկան ընդհանուր մուտքը		Սոցապվարչութ. կազմակ. ծախքը		Տոկոսային հարաբեր.	Սոցապգանձար. կազմակ. ծախքը		Տոկոսային հարաբերությունը	Տոկոսային ընդհան. հարաբեր.
	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		
1923—1924 թ. . .	475324	85	30751	33	6,47 %	46061	65	9, 7 %	16,17 %
1924—1925 թ. . .	823935	39	24401	09	3,17 %	50418	93	6,56 %	9,73 %

Կազմակերպչական ծախսերը, ինչպես այդ նկատում ենք վերևում առաջ բերած աղյուսակից հաշվետու տարում զգալի կերպով պակասեցրված են, չնայելով այն հանգամանքին, վոր հաշվետու տարում Սոցապմարմինների թե անձնական կազմն ե մեծ յեղել և թե նրանց ցանցը ավելի ընդարձակ, ինչպես այդ պատկերացված ե առաջին գլխում «Սոցապգանձարկղների ցանցը» կետում:

Բուժոգնության հանրապետական պահեստի ֆոնդը: *Բուժոգնության հանրապետական պահեստի ֆոնդը հաշվետու տարում կազմել ե 22.906 ռ. 09 կ.: Թեև այդ ֆոնդը գտնվում ե հանրապետական Սոցապվարչության տրամադրության տակ, սակայն նա ծախսվել ե նախապես համաձայնեցնելով ՀԱՄԽ-ի, Առժողկոմատի և այլ բարձրագույն մարմինների հետ հատկապես պրոֆիլակտիքայի ուղղությամբ:*

Այդ ֆոնդից 13.061 ռ. 38 կ. տրամադրվել ե Առժողկոմատին Արզնիյում կուրորտ կառուցելու և բժշկվողների համար հարմարություններ ստեղծելու և Դիլիջանի սանատորիան բարեկարգելու համար:

Արզնիի վրա շատ ավելի մեծ գումար ե ծախսված, քան Սոցապվարչության տված օժանդակությունը և դեռ ելի կարիք կա օժանդակելու, վորպեսզի Արզնիում ստեղծվի մի կանոնավոր կուրորտ, մանավանդ, վոր այնտեղ թե բուժիչ ջրեր կան, վոր իրենց հատկությամբ գերազանցում են այլ վայրերի նման ջրերին և թե ցեխ կա և ապագայում Արզնին կարող ե դառնալ Անդրկովկասյան ամենալավ կուրորտներից մեկը:

ՀԱՆԳՍՏՅԱՆ ՏՆԵՐ

Սոցիալական Ապահովագրության Վարչությունը մտահոգված ե յեղել վոչ միայն ապահովագրվածներին բուժոգնություն հասցնելու գործով, այլ և ապահովագրվածների հիվանդանալը, վոր հաճախ հետևանք ե ուժասպառման, կանխելու գործով: Այդ նպատակին ծառայող ամենալավ միջոցներից մեկը համարվել ե հանգստի տների կազմակերպումը, վոր բոլոր խորհրդային յերկրներում տարվում ե ամենալայն չափերով: Աշխատանքի ընթացքում հոգնած և ուժասպառ յեղած բանվորն ու ծառայողը հնարավորություն ե ստանում իր հերթական արձակուրդը օգտագործել հանգստի տանը, ուր ստանում ե նա առատ և ճոխ սնունդ, ռացիոնալ, մտավոր և հոգեկան պատ զբաղմունք և զվարճություն, առանց վորևե ծախսի: Փորձը ցույց ե տվել, վոր բանվոր-ծառայողները հանգստի տներում 2—3 շաբաթվա ընթացքում վոչ միայն ֆիզիքապես են լավանում, ավելացնելով իրենց քաշը միջին թվով 6—8 ֆունտ, այլ և հոգեպես աշխուժանում և բոլորովին կազդուրվում: Պարզ ե, վոր նրանց մեջ վերանում ե նաև այս կամ այն հիվանդության տրամադրությունը: Ընդհանրապես հանգստի տուն են ուղարկվում հերթական արձակուրդ ստացածները, սակայն պատահում են դեպքեր, վոր այս կամ այն բանվոր-ծառայողը հանգստի տուն ե ուղարկվում անկախ հերթական արձակուրդից, յեթե նրանք բժշկական քննությամբ հոգնած են ճանաչվում:

Հանգստի տները սովորաբար հիմնվում են անտառախիտ և ծաղկավետ վայրերում, ուր մաքուր և զով օդ ու մաքուր ջուր ե լինում:

Հաշվետու տարում Սոցապվարչությունն ուներ 3 հատ հանգստի տուն մեկը՝ Ծաղկաձորում, (Դարաչիչակում) 40 մահճակալով, մյուսը՝ Ղարաքիլիսայում 50 մահճակալով և յերրորդը՝ Զանգեզուրում 15 մահճակալով։

Հաշվետու տարում գոյություն ունեցող հանգստի տներում հանգստացել են ընդհանուր առմամբ 766 անձ, վորոնք նստել են Սոցապվարչության վրա 49.087 ռ. 56 կ. ծախս։

Առաջ բերված տվյալները, ցայտուն կերպով պատկերանում են տվյալ աղյուսակում։

ՏԱՐԻՆԵՐ	Հանգստացողների թիվը			1924/25 թ. ավելացել է.	Ծախսված է		1924/25 թ. ավելացել է
	Բանվորներ	Ծառայողներ	Ընդամենը		Ռ.	Կ.	
1923-1924 թ.	226	132	358	116%	21936	19	124%
1924-1925 թ.	448	318	766	—	49087	56	

ՍՈՑԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

ԿՈՒԼՏ-ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Սոցիալական Ապահովագրության սկզբունքների ժողովրդականացումը մեծ նշանակություն ունի մասսաներին Սոցապմարմիններին մոտեցնելու տեսակետից։ Վոր չափով վոր մասսան իրազեկ լինի Սոցապահովագրական սկըզբունքներին, այն չափով էլ նա նախաձեռնողությամբ հրապարակ կգա Սոցապմարմինների շահերը պաշտպանելու, նրա դեմ ստեղծված խոչնդոտների դեմ կռվելու և պայքարելու սիմուլյացիայի դեմ—սուտ ու մուտ միջոցներով Սոցապմարմիններից դրամ կորզելու դեմ, այլ խոսքերով նա կհանդիսանա Սոցապմարմինների պաշտպան—հենարանը։

Բանվորական մասսան պաշտպանելով Սոցապմարմինների շահերը, բնականորեն պաշտպանում է և իր շահերը։

Ահա և այդ իսկ նպատակով Սոցապմարմիններն ամեն կերպ աշխատում են լայն չափերով տարածել Սոցապահովագրության սկզբունքները, վորպիսի նպատակով Արհմիութենական կոնֆերենցիաներում, սկզբնական բջիջներում (գործարկոմներում և տեղկոմներում), բանվորական ակումբներում կարդացվում են դասախոսություններ, տրվում են դեկուցումներ և հաշիվներ, բացատրվում են սոցապահովագրության սկզբունքներն ու նպատակները, ինչպես և նրանց իրագործման միջոցները և կարգը, հրատարակվում են հատուկ գրքույկներ, գրված պարզ և հասկանալի լեզվով, պլակատներ և լոզունգներ։

Այս ամբողջ կուլտ-կրթական աշխատանքները սոցապմարմինները տանում են արհմիությունների հետ միասին։

ՍՈՑԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ ՆԿԱՏՎԱԾ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Սոցիալական Ապահովագրությունը Հայաստանում համեմատաբար նոր գործ է, ընդամենը 3 տարվա պատմություն ունի, ուրեմն և զարմանալի չէ, վոր նա մեզանում վորոշ թերություններ ունենա, վոր մենք կուզեյինք նրանցից մի քանիսը ընդգծել մեր սույն հաշվետվության մեջ։

1) Սոցապահովագրական ասպարեզում նկատվում է մի կողմից կարող և փորձառությամբ ու հմտությամբ օժտված ձեռնահաս աշխատավորների սակավություն, իսկ մյուս կողմից այն հանգամանքը, վոր սոցապահովագրական աշխատավորները, հազիվ ընտելացած սոցապահովագրական աշխատանքներին, բարձրագույն մարմինների կողմից հրավիրում են ուրիշ աշխատանքների։ Այդ հանգամանքը բնականաբար անդրադառնում է ապահովագրական գործի հաջողության վրա։ Այդ բացի վրա ուշադրություն է դարձված և միջոցներ են ձեռնարկված ապահովագրական աշխատավորներին ավելի մնայուն դարձնել։

2) Ապահովագրվածներից՝ բանվորներից և ծառայողներից վոմանց անփույթ, իսկ վոմանց էլ հանցավոր վերաբերմունքը դեպի սոցապահ. գործը։ Թե՛ անփույթ և թե՛ հանցավոր վերաբերմունքը հետևանք է գլխավորապես անգիտակցության, վորի դեմ վոչ ուշ պայքար է մղվելու թե՛ սոցապմարմինների և թե՛ արհմիությունների կողմից, տանելով մասսաներում կուլտ-կրթական լայն և ուժեղ աշխատանքներ։ Հանցավոր ենք համարում այն յերևույթները, վոր հաճախ ապահովագրվածներից վոմանք ձգտում են, յերբեմն նույն իսկ հաջողում սուտ—մուտ միջոցներով և փաստաթղթերով այս կամ այն նպաստն ու թոշակը ստանալ, մեկը սուտ հիվանդ է ձևանում կամ իր թեթև հիվանդությունը շատ ծանր ձևացնում և այդպիսով ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստ ստանում, մյուսն իր ապահովագրական գրքույկը տալիս է ոգտագործելու այս կամ այն վոչ ապահովագրված ազգականին կամ ծանոթներին, յերրորդը կեղծ կամ մասնավոր անձանց վկայականով ձգտում է ապացուցել իր աշխատանքային ստաժը և թոշակ ստանալ։ Այս բոլոր յերևույթներն էլ անգիտակցության արդյունք են, վորովհետև այդ ձևով սպառելով Սոցապմարմինների միջոցները, նրանք վտանահարում են իրենց իսկ սեփական շահերը։

Անփույթ ենք համարում ապահովագրվածների մեծամասնության այն վերաբերմունքը, վոր նրանք այդ բոլորը տեսնում և իմանում են, բայց կասեցնելու համար և վոչ մի միջոցի չեն դիմում. չեն հայտնում վոչ ապգանձարկղին և վոչ էլ արհմիությանը, մնալով լուռ վկայի դերում։

3) Թերություններից ամենամեծը պատկանում է մեր հիմնարկ-ձեռնարկություններին. դա այն է, վոր նրանք զլանում են ժամանակին լրացնել իրենցից պահանջվող հաշվեթերթերը, վիճակագրական տեղեկագրերը ու կանոնավոր մուծել սոցապվճարները։ Այս յերևույթը արդեն վոչ թե միայն անգիտակցության հետևանք է, այլ և զանազան տնտեսական նկա-

տառումների, որ բացարձակորեն պարտավոր յեն։ Զրկելով ապմարմիններին իրենց նախահաշված սպասվող յեկամուտից և կամ ուշացնելով այն, նրանք կանգնեցնում են սոցապմարմինների գործունեյությունը, որ իհարկե բացասաբար ե անդրադառնում ապահովագրական գործի վրա, վորից և տուժում են ապահովագրական բանվորներն ու ծառայողները։ Այս յերևույթի դեմ ևս կռվելու վորոշ որինական միջոցներ են սահմանված. քրեական պատասխանատվություն դատարանական կարգով և ապվճարների գանձումն հարկադրական—վարչական յեղանակով։

4. Թերություններից մեկն ել այն ե, վոր հիվանդանոցները, բուժարանները գլանում են լրացնել հիվանդանոցային թերթիկները, հայտնաբերելով թեթև վերաբերմունք, վորով և դժվարացնում են թե՛ բժշկ. վերահըսկիչ հանձնաժողովի և թե՛ բժշկ. եքսպերտիզիայի գործը, յերբեմն հնարավորություն տալով այս կամ այն ապահովագրվածին ապորինի կերպով նըպաստ կամ թոշակ ստանալու։ Այս յերևույթն առաջացնում ե թե՛ անտեղի գրագրություն, թե՛ հարցի լուծման ձգձգումն, վոր ապահովագրվածների մեջ տրտունջ ե առաջացնում, և թե՛ դրամական միջոցների վատնումն։

Կան իհարկե և այլ մանր մունր թերություններ, վորոնք այնքան ել մեծ դեր չեն խաղում և աստիճանաբար վերացվում են։

Ավարտելով մեր բացատրական հակիրճ հաշվետվությունը, առաջ ենք բերում հաշվապահական տվյալները

ՀԱՇՎԱՊԱՀԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ

ՍՈՑԱՊՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱԿՇԻՌ 1924 Թ. 1-Ն ՀՈԿՏԵՄԲ.

ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Մնացորդ 1-ն հոկտեմբ. 1924 թ.			
	Դեբետ		Կրեդիտ	
1 Դրամարկղ	625	19	—	—
2 Բժշկ. օգնության ֆոնդ	5263	12	15461	18
3 Կազմակերպչական ծախսեր	—	—	—	—
4 Պահեստի հիմնագումարի	—	—	29395	67
5 Ընթացիկ հաշիվ Կոմմունալ բանկի	218	94	—	—
6 » » Ռուս »	1025	89	—	—
7 » » Համկոոպ »	870	35	—	—
8 » » Համամիութ. պահ. ֆ.	50	—	—	—
9 Յերևանի Սոցապգանձարկղի	—	—	571	82
10 Դիլիջանի »	—	—	287	60
11 Լենինականի »	6291	49	—	—
12 Եջմիածնի »	921	16	—	—
13 Լ.-Փամբակի »	3505	15	—	—
14 Ն.-Բայազետի »	1224	89	—	—
15 Մեղրիի »	1349	01	—	—
16 Դարալագյազի »	401	76	—	—
17 Զանգեզուրի »	2262	57	—	—
18 Փոխանցիք գումարների	5415	46	5841	71
19 Զանազան անձ. և հիմնարկության	15277	76	5029	60
20 Հանգստյան տների	20874	55	—	—
21 Առհաշիվ գումարների	4010	40	—	—
22 Շարժական կայքի	2823	21	—	—
23 Ստացած պահանջագրերի	2599	84	—	—
24 Հետ դարձվելիք գումարների	614	—	—	—
25 Պահեստի	2440	22	—	—
26 Ավանսի	787	12	—	—
27 Հանրապետական գործառնական ֆոնդ	—	—	—	—
28 Ապահով. վճարների	—	—	—	—
29 Թոշակների և նպաստների	—	—	—	—
30 Կազմակերպչական միջոցների ֆոնդ	—	—	—	—
31 Համամիութենական պահեստի ֆոնդ	—	—	—	—
32 Բժշկ. օգնության պահեստի ֆոնդ	—	—	—	—
33 Սանատոր. կուրորտ. բժշկ. ֆոնդի	—	—	—	—
34 Տոկոսների	—	—	—	—
35 Ստացած մուրհակների	—	—	—	—
36 Ղաթարի սոցապկայանի	—	—	—	—
37 Ընթացիկ հաշիվ Անդրֆինժողկոմի	—	—	—	—
38 Մուրհակների գեղջ	—	—	—	—
39 Հանգստյան տների ֆոնդի	—	—	—	—
40 Վարկային հիմնարկությունների	—	—	—	—
41 Արժեքավոր թղթերի և իրերի	—	—	—	—
42 Կենտրոնացած ֆոնդերի	—	—	—	—
43 Գույքի	—	—	—	—
44 Գույքի ֆոնդի	—	—	—	—
45 Գործառնական ծախսերի	—	—	—	—
46 Գործառնական ֆոնդի	—	—	24264	50
	80852	08	80852	08

ՄԻՆՉԵՎ 1925 Թ. 1-Ն ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

Շրջ. առ 1-ն հոկտ. 24 թ. 1-ն հոկտեմբերի				Մնացորդ առ 1-ն հոկտեմբերի 1925 թ.			
Դեբետ		Կրեդիտ		Դեբետ		Կրեդիտ	
400155	76	397813	57	2967	38	—	—
214685	27	204487	21	—	—	—	—
75020	35	75020	35	—	—	—	—
35439	95	6044	28	—	—	—	—
16268	52	16487	46	—	—	—	—
356	81	1382	70	—	—	—	—
211004	90	211875	25	—	—	—	—
—	—	50	—	—	—	—	—
423758	50	423186	68	—	—	—	—
46086	33	45798	73	—	—	—	—
157558	69	163850	18	—	—	—	—
44295	30	45216	46	—	—	—	—
78321	26	81826	41	—	—	—	—
29752	19	30977	08	—	—	—	—
5614	46	6963	47	—	—	—	—
12644	38	13046	14	—	—	—	—
28714	65	30977	22	—	—	—	—
37254	76	72256	49	7787	17	43215	15
242570	69	257157	20	75632	47	79970	82
43493	98	64368	53	—	—	—	—
59106	66	63117	06	—	—	—	—
3602	10	8425	31	—	—	—	—
238251	41	240851	25	—	—	—	—
4544	08	5158	08	—	—	—	—
5364	80	7805	02	—	—	—	—
4568	40	5355	52	—	—	—	—
80580	73	95100	04	—	—	14519	31
246107	23	246107	23	—	—	—	—
439153	45	439153	45	—	—	—	—
50418	93	50418	93	—	—	—	—
74980	91	74980	91	—	—	—	—
22906	09	22906	09	—	—	—	—
90754	19	90754	19	—	—	—	—
2892	87	2892	87	—	—	—	—
68683	21	68683	21	—	—	—	—
2051	25	2051	25	—	—	—	—
85507	01	85507	01	—	—	—	—
15863	03	15863	03	—	—	—	—
10034	77	10034	77	—	—	—	—
44494	96	—	—	44494	96	—	—
2619	57	2619	57	—	—	—	—
11262	75	21107	46	—	—	9844	71
9249	68	—	—	9249	68	—	—
—	—	9249	68	—	—	9249	68
16668	01	—	—	166682	01	—	—
24264	50	—	—	—	—	—	—
3716927	34	3716927	34	156799	67	156799	67

ՏԵՂԵ

1924/25 Թ. ԱՊՄՈՒԾԱՆՔ

ԱՊԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐ	Հոկտեմբ.		Նոյեմբեր		Դեկտեմբեր		Հունվար		Փետրվար	
Էջմիածնի . . .	2047	83	2981	33	4461	66	2072	83	3771	95
Լոռի-Փամբակի .	3593	—	7013	13	5207	64	4353	75	3705	25
Լենինականի . .	9396	—	8725	56	11245	93	12402	55	12005	17
Յերևանի . . .	32599	96	23082	20	25914	46	20476	86	24473	17
Նոր-Բայազետի .	3074	90	851	15	2679	89	1639	89	1923	92
Մեղրու	819	83	—	—	666	67	359	47	377	49
Դիլիջանի . . .	1478	94	1980	76	2165	52	2557	44	2023	78
Զանգեզուրի . .	3231	77	1817	08	1789	72	1644	67	1688	40
Դարալագյազի .	587	55	655	85	794	25	791	64	813	69
Ընդամենը	56828	78	47107	06	54925	74	46299	10	50782	82

ՍՈՑԱՊՎԱՐ

ՀԱՇՎԵ

Առ 1-ն հոկ-

ԱԿՏԻՎ

№ №	ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Գումար	
1	Հաշիվ Դրամարկղի	2967	38
2	» Վարկային հիմնարկների	44494	96
3	» Գույքի	9249	68
4	» Զանազան անձ. և հիմնարկութ.	75632	47
5	» Փոխ. գումարներ	7787	17
6	» Գործառնական ծախսեր	16668	01
		156799	67

ԿԱԳԻՐ
ՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Մարտ		Ապրիլ		Մայիս		Հունիս		Հուլիս		Օգոստոս.		Սեպտեմբ.		Ընդամենը	
1847	15	4581	82	3969	27	4202	02	3286	89	3887	46	6813	35	43923	56
4452	84	9889	82	5651	74	4009	99	6265	04	6566	85	8358	98	69068	03
9655	17	13880	72	10073	99	13406	69	13839	08	21996	73	17200	49	153828	08
24332	36	35160	81	35851	34	50112	10	48827	09	36885	93	37736	23	395452	51
2693	17	2201	31	3610	94	3503	84	1404	62	3467	01	2099	81	29150	45
423	30	—	—	393	34	319	49	294	79	179	40	—	—	3832	78
2036	83	2287	26	3414	72	2857	01	6883	58	3913	24	3221	51	34820	59
917	86	1890	20	1189	35	2150	85	2524	40	3567	31	3806	99	26218	60
1629	92	716	05	477	77	1320	23	1277 366	66 80	1264	31	1776	91	12472	63
47988	60	70607	99	64632	46	81882	22	84969	95	81728	24	81014	27	768767	23

ԶՈՒԹՅԱՆ
ԿՇԻՌ
տեմբերի 1925 թ.

ՊԱՍՍԻՎ

№ №	ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Գումար	
1	Հաշիվ Հանր. գործ. փոնդի	14519	31
2	» Կենտրոնացած փոնդ	9844	71
3	» Կույքի փոնդ	9249	68
4	» Ջանազան անձ. և հիմնարկութ.	79970	82
5	» Փոխ. գումարներ	43215	15
		156799	67

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻ ՖՈՆԴԻ ՄԱՍԻՆ 1924/1925 Թ. ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

ՄՈՒՏՔ — **ԵԼՔ**

ՄՈՒՏՔ	Նպաստների և թոշակների ֆոնդից 10 %-ային հատկացում					ԾԱԽՍ				
Հոկտեմբեր . .		3728	56	—	—					
Նոյեմբեր . .		3365	92	—	—	Փոխադրված է Սոցապ. գլխավոր վարչությանը սեպտեմբեր և դեկտեմբեր ամիսների հաշվին . .	1190	72	—	—
Դեկտեմբեր .		3880	27	—	—					
Հունվար . . .		3623	93	—	—	Նույնը 1925 թ. հունվար և սեպտ. ամիսներին . .	17278	08	—	—
Փետրվար . .		3934	65	—	—					
Մարտ . . .		3372	85	—	—	Սոցավարչության կազմակերպչական ծախքը 1924/1925 թվին . . .	24401	09	42869	89
Ապրիլ . . .		5046	79	—	—					
Մայիս . . .		4467	04	—	—					
Հունիս . . .		5705	71	—	—	Փոխանցածե հանգստյան տների և կուրորտների ու սանատորիաների ֆոնդի հաշվին	—	—	11262	75
Հուլիս . . .		5809	63		—					
Օգոստոս . . .		5626	81	—	—					
Սեպտեմբեր . .		5570	48	54132	64					
	Ընդամենը	—	—	54132	64		—	—	54132	64

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ 1924/25 Թ. ԳՈՐԾԱՌՆԱԿԱՆ ՖՈՆԴԻ ՄԱՍԻՆ

ՄՈՒՏՔ

Մնացորդ առ 1-ն հոկտեմ. 1924 թ.	—	—	24264	50
Հաշվետու ժամանակամիջոցում ստացվել է	—	—	—	—
Ապգանձարկղն. տարեկան շրջանառութ. մնացորդը	13122	72	—	—
Աշխատ. խախտումն. համար ստացված է տուգ.	1419	76	—	—
Սոցապպլխվարչությունից ստացված ուժեղացում	3498	34	—	—
Համխից ստացված ուժեղացում	10034	77	—	—
Համամ. պահեստի ֆոնդի մնաց. առ 1-ն հոկ. 1925թ.	11262	75	—	—
Տոկոսներ	2655	97	—	—
Զանազան մուտքեր	10066	82	52061	13
Ընդամենը	—	—	76325	63

ԾԵԼՔ

Հանգստի տների պահպանումը 1924 թ.	21936	14	—	—
» » 1925 թ.	36994	71	—	—
Սոցապպլխվարչութ. Արտակլինիկյում կատարված բուժկության համար	1751	15	—	—
Ուժեղացումն Նոր-Բայազետի ապգանձարկղին	1124	32	61806	32
Մնացորդ առ 1-ն հոկտեմբերի 1925 թ.	—	—	14519	31
Ընդամենը	—	—	76325	63

Հ. Ս. Խ. Հ. Լժ
Наркомпрос
Книжная палата
Գրապալատ

ԱՄՓՈ

ԱՌԱՆՁՆԱԳՐԱԿԱՆ ՖՈՆԴԵՐԻ 1924

ՄՈՒՏՔ

№№ ըստ կարգի	ՄՈՒՏՔԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ	Մնացորդ առ 1-ն հոկտեմբերի 1924 թ.				Հաշվետու ժամանակամիջոցում մուտք է եղել				ԸՆԴԱՄԵՆԸ			
		Պարտք		Պահանջ		Հատկացումներ պետ. մուծումներից		Զանազան մուտքեր		Պարտք		Պահանջ	
1	Թոշակների և նպաստների ֆոնդ	—	—	—	—	437842	78	1124	32	—	—	438967	10
2	Հանրապետ. գործառն. ֆոնդ .	—	—	24264	50	—	—	52061	13	—	—	76325	63
3	Բուժօգնութ. ֆոնդ	—	—	10198	06	134850	63	965	92	—	—	146014	61
4	Կալմակերպչ. ծախքերի ֆոնդ	—	—	—	—	50418	93	—	—	—	—	50418	93
5	Համամիութ. պահեստի ֆոնդ .	—	—	—	—	54132	64	226	67	—	—	54359	31
6	Բուժօգնութ. հանրապետ. պահեստի ֆոնդ	—	—	—	—	22906	09	—	—	—	—	22906	09
7	Սանատորա-կուրորտ. ֆոնդ . .	—	—	—	—	64298	94	5107	34	—	—	69406	28
	Ընդամենը	—	—	34462	56	764450	01	59485	38	—	—	858397	95

ՓՈԻՄՆ

25 ԳՈՐԾԱՌՆԱԿԱՆ ՏԱՐՎԱ

ՅԵԼՔ — ՄՆԱՑՈՐԴ

№№ ըստ կարգի	ՅԵԼՔԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ	ԾԱԽՍԵՐԻ ԳՈՒՄԱՐԸ						ՄՆԱՑՈՐԴ			
		Գործառնական ծախսեր		Փոխանցիկ գումարներ		Ընդամենը		Պարտք		Պահանջ	
1	Թոշակների և նպաստների ֆոնդ	402001	44	36965	66	438967	10	—	—	—	—
2	Հանրապետ. գործառնակ. ֆոնդ	61806	32	—	—	61806	32	—	—	14519	31
3	Բուժօգնության ֆոնդ	118636	35	—	—	118636	35	—	—	27378	26
4	Կազմակերպչակ. ծախսերի ֆոնդ	50352	11	66	82	50418	93	—	—	—	—
5	Համամիութեն. պահեստի ֆոնդ	43096	56	11262	75	543059	31	—	—	—	—
6	Բուժօգ. հանրապետ. պահեստի ֆոնդ	13061	38	—	—	13061	38	—	—	9844	71
7	Սանատորիա-կուրորտ. ֆոնդ	86074	29	—	—	86074	29	16668	01	—	—
	Ընդամենը	775028	45	48295	23	823323	68	16668	01	51742	28

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՏՈԿՈՍԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԵՊԻ 1924—25 ԹՎԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՈՒՏՔԸ

Ամիսներ	Մուտք		Ապրանքարկղ-ների կազմա-կերպչ. ծախքեր		Տոկոսային հարաբե-րականը	Սոցապվարչու-թյան կազմա-կերպչ. ծախքեր		Տոկոսային հարաբե-րականը	Կազմ. ծախքերի ընդհանուր գումարը		Տոկոսային հարաբե-րականը
Հոկտեմբեր	56828	78	3900	31	6,86	1175	59	2,07	5075	90	8,93
Նոյեմբեր	47107	06	3611	08	7,67	1120	67	2,38	4731	75	10,05
Դեկտեմբ.	54925	74	3725	17	6,78	1481	20	2,07	5206	37	9,48
Հունվար	46299	10	3541	48	7,65	2560	55	5,53	6102	03	13,18
Փետրվար	50782	82	4113	65	8,49	2339	97	4.61	6653	62	13,10
Մարտ	47988	60	4259	60	8,87	588	60	1,23	4848	20	10,1
Ապրիլ	70607	99	4357	48	6,17	2396	35	3,39	6753	83	9,56
Մայիս	64632	46	4698	73	7,27	1726	90	2,67	6425	63	9,94
ունիս	81882	22	5057	56	6,18	1934	15	2,36	6991	71	8,54
Հուլիս	84969	95	4398	91	5,18	3581	14	4,21	7980	05	9,39
Օգոստոս	81728	24	3287	26	4,02	2151	31	2,63	5438	57	5,65
Սեպտեմբ.	81014	27	5316	94	6,56	3344	66	4,13	8661	60	10,69
Ընդամենը	768767	23	50468	17	6,56	24401	09	3,17	74869	26	9,73

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

			Տպված է	Պետք է լինի
Եջ	14-րդ	Աղյուսակի 3-րդ տողում	3,4	5,4
«	17	« 2-րդ «	30,632	50,632
«	19	« 2-րդ «	135,448	125,448
«	20	« 2-րդ «	83,821	23,821
«	21	« 2-րդ «	311	211
«	»	« Գումարում	569	563
«	22	« 1-ին տողում	33,1	32,1
«	23	« 7-րդ «	232	282
«	«	« 10-րդ «	496	406
«	25	« 7-րդ «	57	87
«	«	« 10-րդ «	10	17
«	«	« 12-րդ «	100	110
«	«	Գումարում	205	204
«	«	«	514	574
«	26	Ներքևից	24,232	24,237

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0945006